

זיקוני גליונות

דברי סופרים

בעניני סוכה

גליון פסקי מרן החזו"א

גליון אמרי יחזקאל

גליון מרבה חיים

גליון מנחת דבר

גליון ברכת נתן

גליון דברי יושד

גליון חרוותא דאורייתא

גליון דברי חכמים

גליון קיצור הלכה

יו"ל ב"ב תוכב"א

ערב סוכות תשפ"ב

יו"ל ע"י ביהמ"ד חזו"א

הכתובת: ardat832@gmail.com

ניתן לקבל את הגליונות בכתובת הנ"ל

**ניתן לתרום להדפסת הגליונות במכשירי קהילות בקופות דיגטליות
קופת ביהמ"ד חזו"א**

או בטלפון: 073-2757000 מספר קופה 19474 קטגוריה 1



סוכה כהלכתה

וצריך הרב מו"ץ להכריז בצבור קודם סוכות שחייבים כל ישראל לעשות סוכה בכל החצירות כדי שלא יתבטלו ממצות סוכה וצריך לסבב התלמידי חכמים הי"ו סמוך לחג הסוכות יום או יומים הן להזהיר שיעשו סוכות הן להזהירם שיעשו סוכות במקומות נקיים וגם שלא יהיה פיסול בהם והנכון להכריז בצבור כי לא יוכל שום בעל הבית לברך ברכת סוכה אם לא יראה אותה לאיזה תלמיד חכם דראוי לסמוך עליו שהיא כשירה והוא ברור רוח חיים אות ד' ויש מקומות שנוהגין התלמידי חכמים לסבב בכל העיר סמוך לחג הסוכות לראות הסוכות אם הדפנות שלה הם כשרים וגם לראות את הגג של הסוכה שמא עשויה תחת תקרה או תחת אילן וגם אם עשויה הסוכה במקום נקי ושלא יבא לה ריח ממקום אחר ומנהג יפה הוא.

(רבי חיים פלאג'י בספרו תורת החיים)



אם אמנם המצוות המעשיות בצביון השטחי כפי מצבן הקיים בשדרות ההמונים קלים הם לשמרון ולעשותן, כבדים הם מאד לאלה היודעים חומר הדין ואשר אהבת ההלכה קבועה בלבם, כי אלה הרדים התלולים בשערה, אשר לפיהם נשקלו בפלס האסורים והמותרים, הכשרים והפסולים, ואשר רבותנו ערכו לנו ארבעה שלחנות וסדרו לפנינו ההלכות לסעיפיהם, לבקרים יעמידו את שומר שלחנות אלה ומקיים המצוה לפרטיה ודקדוקיה, לפני נסיונות כבירים, ואחרי רב עמלו למצוא תפלין כהלכתן, אתרוג כהלכתו, ציצית כהלכתן, יחודש אצלו ספק חדש אשר לא הרגיש בו מראש וכל עמלו לדיק וצריך להלחם במדותיו לפעמים במדת העצלות כאשר כבר הוא עיף למעלה מן המדה, ופעמים הדבר מקושר בבזיון מבני אדם ופעמים בהפסד ממון, ופעמים אנשי ביתו יקניטוהו, ועוד אלף כיוצא בו, ובכלל המדקדק עבודתו עמלה בהיותו יחיד בדבר וצריך אמץ שלא להגרר אחר סביבותיו.

(חזו"א אמונה ובטחון פ"ד)



פסקי מרן החזון אי"ש

הלכות סוכה

בדיני דפנות הסוכה

- א. אפשר דב' דפנות עריבין הוא מן התורה, ואף אי הוא מדרבנן, מ"מ פוסל דיעבד (אם אינם עריבין) ולא קיים מצות סוכה¹. (סי' ע"ה ס"ק י"ד).
- ב. דינא דעריבין נאמר רק בקרן אחת שצריך שיהיה שם ב' דפנות סמוכות זו לזו, ולא בין הדופן השלישית של טפח לדופן הסמוכה לה. לפיכך ב' דפנות דאיכא ז"ט בכל אחת והן מחוברות, והאריכין יותר מז"ט ע"י צו"ה בסופן מעמיד הטפח והדופן השלישית כשהוא לבד לקנה של סוף צו"ה. (שם).
- ג. נראה דכמו דמצינו דפס ד' ולבוד מהני ה"ה אם יהיה הפרצה פחות מג"ט במקום חיבור של הב' דפנות נמי חשיב עריבין². (שם סק"י).
- ד. בין בדופן ז"ט שלמים, ובין בפס ד' ולבוד, נראה דכשר אם עשה שאר הדופן בקנה קנה פחות מג' בין הקנים, וחשיב ע"יז כעומד כל החלל לענין צירוף שיחא עומד מרובה בכל שטח הדופן³. וכן בדופן ג' דצריך צו"ה (אחרי הטפח) סגי גם בקנה קנה פחות מג', ואע"ג דאינו אלא מחיצת שתי סגי בהכי. (שם).
- ה. יש להזהר הרבה כשעושים דפנות הסוכה מנסרים שאינם רחבים ד"ט להצמידים זל"ז שלא ישאר ביניהן אויר כל שהו, עד שיחא ד"ט עומד בתוך ז"ט הראשונים של ב' הדפנות העשויות כמין ג"ס. וכן כשהנסרים שבדופן שוכבין צריך ד"ט בלא אויר ביניהן. מיהו כשתולים מחצלת בתוך הסוכה סביב הדפנות עולה משום דופן אם אין הרוח מנענעת. וכן אם הקיף ג' חבלים שוכבין שעוביין ביחד יותר מטפח ובין חבל לחבל פחות מג"ט שבאופן זה הוי י"ט בס"ה, אם ינעץ בסמוך להם קנים עומדים פחות פחות מג"ט, מצטרפים קני השתי וחבלי הערב והוי מחיצה של שתי וערב וכשרה, אף שכל הדפנות חלונות. (שם י"ד).
- ו. ואפשר דא"צ ד"ט עומד במקום אחד, אלא אם איכא ד' עומד בתוך משך ז"ט הראשונים הסמוכים לקרן אפי' במפוזר כשר, כיון שאחד לבד לחברו. (שם ס"ק ט"ז).
- ז. ב' דפנות העשויות כמבוי באופן שז"ט ראשונים מלאים ובסופן צורת הפתח או עומד מרובה, אינו מעמיד הפס אלא כנגד הצד העומד שבדופן, אבל אי העמיד הפס ד' כנגד סוף הדופן ששם הפתח פסול דלא הוי ב' דפנות עריבין. (שם סק"י).
- ח. העושה ד' דפנות בשתי לחוד, קנה קנה בפחות מג' טפחים ביניהם פסולה, דאיך תהא כשרה בח' קנים ד' בד' זוויות ואחד אחד ביניהם ועוביין שליש טפח, וכשיסיר קנה אחד מרוח ד' צריך ב' דפנות שלמות וטפח שוחק, והאי רוח ד' אינו מדפנות סוכה כלל. (שם ס"ק י"ב).
- ט. עשה מחיצה גבוהה ט', והקיפה במחיצה אחרת גבוהה י', אבל היא גבוהה מן הארץ ג"ט⁴, וכן להיפך, אם אין בין המחיצות ג"ט כשר, דחשיב כמחיצה באלכסון ממטה למעלה. (שם ס"ק ט"ז).
- י. חלונות פחות מג' באורכן וברחבן אין פוסלין אף אם הם בקרנות הסוכה ולמטה מי' סמוך לארץ. (כיון דהוי לבד, והחלון כמאן דליתא). (שם ס"ק י"ד).
- יא. מחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצוי אינה מחיצה⁵, ואפי' אינה נטלת אלא שהרוח מוליכה ומביאה⁶ וכמו שפרש"י, ונראה דהיינו דוקא שהרוח מפזר הענפים (של המחיצה) באופן שהן מתרחקין ג' טפחים זה מזה⁷, ובטל לי' מחיצה בהיחא שעתא,

1 עתוס' סוכה ג' א' סוד"ה דאמר וכו' דאפי' מדאורייתא לא מקיים בכה"ג שפסול מדרבנן, והר"ן (י"ב ב' בדפי הרי"ף) חולק דרך מדרבנן הוא פסול וכ"כ הריטב"א, מיהו כתב הביה"ל ס' תרל"ד בד"ה כאילו וכו' דלדינא אין נפקותא אם פסול מדאורייתא או מדרבנן דלכל השיטות אם אכל בסוכה זו צריך לחזור ולאכול, ע"ש. ואמרו הגרד"ל והגרא"ג דמ"מ נפ"מ אם נאסרו עצי הסוכה בשיבה זו, דאם מדאורייתא לא יצא לא נאסרו.

2 וכ"כ הביה"ל ס' תר"ל ד"ה כי המחיצות וכו'.

3 עי' משנ"ב ס' תר"ל ס"ק כ"ב דעת המג"א.

4 ולא חשיב מחיצה תלוי' כיון שהיא תוך ג' למחיצה השני' ולהכי נידון כמחיצה אחת העומדת באלכסון כמו שסיים החזו"א, אבל אם הי' רחוק המחיצה למטה מחברתה יותר מג"ט אע"פ שלמעלה בטפח העודף על המחיצה הפנימית הם בתוך ג' טפחים אפ"ה פסול דהחיצונה ה"ה מחיצה תלוי'.

הלכך פסול אף בשעה שהם נחים ושקטים ומחיצתן שלמה, דהוי מחיצת ארעי שאינה יכולה לעמוד ברוח, אבל אם המחיצה חזקה שאין הרוח יכול לפזרה אלא שמתנודדת מעט לכאן ולכאן⁸ אבל בכל שעתא היא מחיצה מעלייתא נראה דשפיר הוי מחיצה העומדת ברוח⁹. (סי' ע"ז סק"ו).

יב. נראה דאם חוצץ ביתו בסדין (שיחי' מחיצה) אי"צ¹⁰ לקשור הסדין למטה¹¹ דהרי בביתו אין הרוח מצוי' שכותלי הבית חוצצין בפני הרוח ואין רפיון המחיצה פוסלתה אלא תנועתה ונדנודה וכיון שהיא קבועה שפיר חשיב מחיצה דמה לי קושרה ומה לי העמיד כותל להגן בפני הרוח שלא תניע את המחיצה, מיהו י"ל דאין דרך בני אדם לעשות קבע באופן רפוי כ"כ שרוח מצוי' מבטלתו. (סי' נ"ב ס"ק י"ד בד"ה והנה).

בדיני צורת הפתח בסוכה

יג. אין צורת הפתח בפחות מחלל י' ורחב ד', וכמבואר בבהגר"א שס"ג סעי' כ"ז באינה גבוה י', ונראה דה"ה באינה רחבה ד' לדעת הטור. (סי' ע"ז סק"ה סד"ה חלון ודלא כמש"כ לעיל סי' י"א ס"ק ט"ז¹²).

⁵ ומאחר ואינה מחיצה ע"י מהו להחזיקה בשבת למונעה שלא תניד ברוח ויכול לאכול בסוכה בשעה שמחזיקה, דנמצא עושה מחיצה המתרת בהחזקתו בלבד למחיצה. עפ"י הגרד"ל שליט"א.

⁶ ובסכך כה"ג שהרוח אינה מפילתו אלא שמזיזה ומגביהה אותו באופן שנפסל ואח"כ חוזר הסכך למקומו ברוח מצוי' יל"ד דכשרה כיון דרק במחיצות מצאנו פסול שאינה עומדת ברוח מצוי'. אמרי כהן סוכה סי' ה' סק"ו בד"ה בפשוטו וכו', ע"ש. ומיהו צ"ע דאף אם אין פסול דאין הסכך עומד ברוח מצוי', מ"מ כשחוזר ונופל מעצמו על הסוכה הרי"ז סיכוך הנעשה מאיליו ולא חשיב לשם צל ולכאן כה"ג פסול.

⁷ נראה דל"ד קאמר דבטלה מתורת מחיצה אלא ה"ה בשהמחיצה נשארה שלימה אלא שמתרחקת מהסכך ג' טפחים נמי פסולה, כיון דע"י הרוח מבטלת כשרות המחיצה לסוכה ה"ה פסולה דחשיבא אינה עומדת ברוח מצוי'. חו"ב סי' ג' ס"ק כ"ב. ועו"כ דיתכן שגם דעת מרן זללה"ה כן ואין דבריו ז"ל אלא דמחיצה המתנענעת שם מחיצה עלה כיון דגם בנענועה משמשת כמחיצה, ומיהו מה שיש כאן לדון משום דמקום הנענוע אין לו מחיצה וממילא הכל פרוץ למקום הנענוע, אפשר דאה"נ ולא דן ז"ל בזה, וצ"ע.

⁸ מיהו השטח שמתנענע המחיצה בו אינו בכלל הסוכה ואין ישנים בו, ואם מתנענע בשטח של יותר מג"ט ע"כ צריכים לדון בו דין דופן עקומה להכשיר הסוכה דהו"ל כהרחיק את הדפנות מן הסיכוך, ועד ג"ט כשר, אבל אם מתנענע יותר מג"ט הרי"ז פסולה, וצ"ע דהא מצינו שהכשירו מחיצות מסדינים שבקל יש לחוש שמתנענעים יותר מג"ט. חו"ב שם.

⁹ ועי' מג"א סי' שס"ג סק"ד ובשה"צ ס"ק י"א, וסי' שס"ב סק"ח ובמחה"ש ס"ק כ"א.

¹⁰ ודלא כמג"א סי' תר"ל ס"ק ט"ו דאפי' בבית שאין שם רוח אינה מחיצה, וכן כתב בביה"ל סי' שס"ב ס"א בד"ה שאינה וכו' בשם תוס' שבת דאפי' עושה המחיצה בביתו שאין שם רוח, צריך שתהי' יכולה לעמוד ברוח.

¹¹ במג"א סי' שט"ו סק"ג מייתי מההיא דשו"ע יו"ד סי' שמ"א ס"א דלא יאכל בבית שהמת שם או שיעשה מחיצה ואפי' מחיצה של סדין סגי אם תקע שולי הסדין בענין שאינו ניטל ברוח, וסתמא משמע אפי' בתוך הבית צריך לתקוע ביתדות ומדסתם כן לא משמע דאיירי בבית שיש בו רוח דוקא. (ויעו' ברוקח סי' קע"ח דענני כבוד שהקיפו את ישראל במדבר חשיבי מחיצה ע"ש, ואע"פ שעננים מתבדרים ברוח מצוי', והא דלא איתבדו ענני הכבוד משום שלא נשבה רוח צפונית כל זמן שהיו ישראל במדבר כדאיתא ביבמות ע"ב א', ומ' דחשיב מחיצה אע"פ שבעצמותו אינו עומד ברוח מצוי' בלא הנס שלא נשבה רוח צפונית, מיהו אינו ענין לנידון דהחזו"א, (משום דבמציאות העננים הוי אינו עומד ברוח מצוי' דהרי אין קירות הבית שיעמידו את העננים אלא שחסר הרוח באותו זמן, ואטו אם יבוא אליהו ויאמר דלא תנשב היום רוח יחשב משו"כ עומד ברו"מ). וצ"ע בדברי הרוקח היאך חשיב הענן מחיצה, יעו"י בחזו"א סי' ק"י ס"ק י"ט בד"ה שצ"ח דאין לומר דמחנה ישראל חשיב מוקף מחיצות והוי רה"י, כמבואר בגמ' שבת ו' ב' דמדבר רה"ר בזמן שישאל שריו"ן בתוכו ע"ש).

¹² ועמש"כ בהערה בהלכות מזוזה.

יד. כשעושה צורת הפתח בדופן שלישית כנגד כל הדופן, כ' החת"ם דביותר מ' דלא מהני בפרוץ מרובה, ויכול להוסיף קנים תחת החבל שלא יהי' בין קנה לקנה יותר מ¹³, ותמוה מאוד, דאי"ז כלום כיון דאתי אוירא ומבטל ל'. (סי' ע"ט סק"ו).
טו. כתב הרמ"א (סי' תר"ל ס"ב) דאם הטפה והקנה מוגיע לסכך אי"צ קנה על גביהן, ובמ"א הביא דבירושלמי אמרו דאין הסכך חשיב משקוף שאין עשוי לכך¹⁴, וכן נראה לדעת ריא"ז דלא מהני הסכך לזה, כיון דבירו' איתא כריא"ז יש להחמיר¹⁵ ואין לנו ראי' דגמ' דידן פליגא. (יו"ד סי' קע"ב סק"ב ד"ה או"ח וד"ה ואמנם).

בפרטי גוד אסיק

טז. ענין גוד אסיק מחיצתא אינו¹⁶ שעלינו לחשוב כאילו יש מחיצה למעלה אלא היכר מחיצות למטה סגי¹⁷, ואחרי שיש לשטח זה מחיצות סביבותיו למטה הרי הוא חלוק מסביבותיו ומחשב רשות לעצמו, ועל חלוק רשות באופן זה חורו בגמ' בלשון גוד אסיק מחיצתא, והנה מודה הרמב"ן (שבת צ"ט) דעל שטחו נחשב רשות לעצמו אלא שנסתפקו בגמ' על אוירו, ומ"מ בסוכה סגי בשטחו דכיון דשטחו חשיב כמוקף מחיצה הסכך מכשיר כל האויר שתחתיו. (ספר הגליונות פ"ד מו' סוכה הי"א שם בד"ה והנה).

יז. לא מצינו גוד אסיק מחיצתא אלא בעובי ד' טפחים שע"י המחיצות שלמטה חשיב על גביו כגדור כאילו מחיצות עולות, אבל מחיצה דקה שאין עובי ד"ט לא שייך גוד אסיק מחיצתא אלא הרשות חלוק עד לרקיע לענין רה"י, וכן לגבי סוכה סגי במחיצות י"ט, מיהו בעינן כנגד הסכך¹⁸ דאל"כ אין לדפנות וסכך קשר, ונראה דברוב הסיכוך סגי אף שיש בסכך אוירים¹⁹ הרבה המפסיקים בין הדפנות לסכך. (ספר הגליונות פ"ה מסוכה הכ"א ד"ה שם ההילכתא).

יח. אפשר דדופן עקומה לא שייך אם אין הדפנות מוגיעות לסכך או שאין הסכך מוגיע לדפנות, דלא אמרינן לבד²⁰ ודופן עקומה²¹ כמש"כ הר"ן, אבל בשאר דוכתי שפיר אמרינן שתי הלכות. (סי' ע"ז ז').

13 בספר זכר דבר סו"ס י"ז אייתי עלה מדברי הריטב"א סוכה ז' א' ד"ה והאי לענין צוה"פ דדופן שלישית דפי' דאי איכא ברחבו יותר מעשר אמות עושה אותו כ' טפחים, וכ' בזכר דבר שם דצ"ל כמו שהגיהו שם, ב' פתחים במקום תיבות כ' טפחים, ולכא' הו"ל דברים אלו כדברי החת"ס, וצ"ת.

14 נראה דמפרש כוונת הירו' דכל תקרה חשיב לא נעשה לכך אפי' אם נתכוין לשם צוה"פ משום דלא מינכרא מילתא, חו"ב סי' י"ג סק"ב ד"ה מ"א וכו' ע"ש, ועי' חזו"א או"ח סי' קי"א סק"ה בד"ה והגר"א וכו' דהגר"א פי' דברי הירו' דלא נעשה לכך היינו שלא נתכוין בשעת עשי' שיהא הסכך לקנה עליון של צוה"פ, ופי' דגמ' דידן פליגא ע"ש.

15 ובאו"ח סי' קי"א סק"ה בד"ה מה שנראה וכו' סתם החזו"א כהמ"א דאין מועיל תקרה לקנה עליון דצוה"פ.

16 זהו דלא כמש"כ הגר"ח"ה בספר שע"י דין גוד אסיק יש לנו מחיצות עד לרקיע, ועי' משנ"ב סי' תר"ל סק"מ"ג שם דהוי כאילו המחיצות מגיעות לסכך.

17 לכא' איכא נפ"מ לדינא היכא דאיכא דבר המפסיק בין המחיצות לסכך דאם אמרינן דגוד אסיק חשיב שהמחיצות עולות למעלה א"כ היכא דאיכא דבר המפסיק לא אמרינן גוד אסיק, עתוס' עירובין פ"ט א' ד"ה במחיצות ועמג"א סי' תר"ל סק"ח דבג בולט לא אמרינן גוד אסיק דאין המחיצות נכרות, אבל למש"כ החזו"א דאי"ז נחשב שיש מחיצה למעלה א"כ אף שיש דבר המפסיק ע"ג המחיצה שפיר יחשב מחיצה מעלייתא ע"י גוד אסיק. ועי' בחי' הגרעק"א סוכה י"ז בד"ה ונ"ל וכו' שדן בדופן י' טפחים ואח"כ למעלה עד הסכך דופן פסול כגון עצים גזולים אם נאמר כיון דיש כאן דופן ממשי פסול לא שייך לומר גוד אסיק ונמצא הסוכה כשרה רק ע"י הדופן הגזולה והרי"ז סוכה גזולה, ע"ש. ולכא' לדברי החזו"א שפ"ד דאין הדופן מפריעה לגוד אסיק [ויש לחלק דאף דלא בעינן לכוח מחיצה למעלה מי' מדאיכא מחיצה פסולה המתאחדת עם הכשרה מיגרע גרע וזהו כוונת הגרעק"א].

18 הלשון מורה דבעינן כנגד הסכך ממש ואם רחוק קצת אפי' פחות מג"ט דהוי לבד לא מהני והיינו טעמא דלא אמרינן שתי הלכות, ועחזו"א סי' ע"ז סוס"ק ז' דאפשר דדופן עקומה לא שייך אם אין הסכך מגיע לדפנות ע"ש, מיהו עי' בשו"ע סי' תר"ל ס"ט דאפי' אינו מכיוון הסכך ממש כנגד הדופן רק שהוא בתוך ג' כנגדו כשרה.

19 כלומר שיש אוירים בין קני הסכך ונמצא שאין הסכך באויר זה סמוך לדופן אפ"ה כשר כיון שרוב הסכך מכיוון שפיר כנגד הדופן.

20 עי' משנ"ב סי' תרל"ב סק"ד שהביא מפמ"ג ובכו"י דאפשר דהיכי דרחוק הדופן מהסכך פחות מג' טפחים לכו"ע יש להקל דאמרינן לבד ודופן עקומה, וברחוק יותר מג"ט הביא מחלוקת אם להחמיר דלא אמרינן גוד אסיק ודופ"ע.

בשיעור הסוכה

יט. אם קרן אחת מן הסוכה נמשך לפנים כעין קיטוניות ואין רחבו ז' טפחים כתב המג"א (סי' תרל"ד סק"א) דהקדן הוה פסול בדין סוכה קטנה שאין בה ז' על ז', ונראה דיש להקל בזה כיון שטעם המ"א ז"ל קשה²². ואם יש צורת הפתח בפתחה של הקרן ומבדלת²³ בין הקרן לסוכה עצמה²⁴ הרי"ז מפסיק ואין יושבין בקרן דאין בה שיעור סוכה. (סי' קמ"ד סק"ו ד"ה מיהו ובד"ה כתב).
כ. אם יש בקיטוניות (בקרן) סכך פסול פחות מד"ט ואין צוה"פ מפסקת בינו לסוכה, נראה דישנים תחתיו אף שאין בקיטונא רק ז' על ז' או פחות²⁵ דכיון דאי"צ כאן צירוף סכך פסול שהרי הקיטונא כשרה מדין פסל היוצא הו"ל כדין פחות מד"ט בסוכה גדולה דישנים תחתיו. (שם בד"ה ונראה).

בדיני פסל היוצא

כא. פסל היוצא מן הסוכה כשר אף שאין ברחבו ז' טפחים, ואפי' רחוק הסכך מן הדופן ג' טפחים, ובלבד שיחא דופן כנגדו. (קמ"ד סק"א ד"ה ולענין).
כב. פסל היוצא מן הסוכה שיש בו (במקום הפסל) פחות מד"ט סכך פסול אפי' אם סכך פסול ואויר בעלמא מצטרפין לד' טפחים לענין שאין ישנים תחתיו מ"מ בפסל אין אויר העולם מצטרף כיון שאין האויר בין הדפנות²⁶. (סי' קמ"ד סק"ו ד"ה ונראה).
כג. פסל היוצא כשר אף כשלא נעשה הסכך של הפסל לשם צל, ואע"ג דסכך פסול ודאי לא מתכשר משום פסל היוצא, מ"מ פסול שלא נעשה לשם צל קיל טפי שאין פסולו אלא במחשבה וקל ל"י להיות נטפל לעיקר הסוכה וחשיב כולה סוכה. (שם בד"ה ואפשר).
כד. פסל היוצא מן הסוכה לא נאמר אלא באיכא שיעור סוכה מלבד הפסל היוצא (וכמש"כ רש"י ד' א' ד"ה כשירה), ודוקא דהפסל הוא סכך כשר וכמש"כ הרא"ש סי' ג', אבל סוכה קטנה שפחות מג"ט סכך פסול אין כאן פסל היוצא מן הסוכה. (ס' הגליונות פ"ה הי"ט ד"ה שם ולפי"ז).
כה. מעמיד בדבר המקבל טומאה לדין שאנו נוהגין להחמיר בדין העמיד הסכך בדבר המקבל טומאה כדעת רמב"ן ור"ן אין לקבוע הכלונסות במסמרים²⁷. ומיהו דוקא אם הכלונסות אינם נסמכים על הכותל אלא המסמר משלבו אל הכותל, אבל אם

21 ולפי"ז צריך להיזהר בסוכה שיש סכך פסול בצד הדופן שיהי' הדופן עולה עד לסכך ממש דאם יהי' רחוק מהסכך אפי' פחות מג' טפחים פסול.

22 יעוי' בביה"ל סו"ס תרל"ד מש"כ מחי' רע"א דכה"ג איכא פלוגתת רי"ף ותוס', יעו"ש.

23 יעוי' במאירי י"ט א' דצוה"פ מפסקת את הסכך מלהחשב פסל, עיי"ש.

24 דבריו איירי בסוכה העשויה קיטוניות והצורת הפתח עשויה בין הסוכה הגדולה לקיטוניות היוצאים ממנה, ואפשר דדוקא בכה"ג ס"ל דמחלקת את הסוכה, אבל צורת הפתח שתהי' באמצע סוכה ממש שאין עשויה כצורה של כניסה למקום נפרד אפשר דס"ל דלא תחלוק את הסוכה, וצ"ע. ועחו"ב סי' ב' ס"ק כ"ו דין כ"ג וכ"ד שכתב דצוה"פ חולקת לעולם את הסוכה וצריך שיעור סוכה בכל צד. ונפ"מ בסוכה קטנה שיש צורת הפתח באמצעה ונחלקה הסוכה ואין בכל אחד מהם ז' על ז' ופסולה וכן בסוכה גדולה שיש ז' על ז' בכל צד מ"מ צריך שיהי' הכשר דפנות בפנ"ע בכל צד של הצורת הפתח דאם היא מפסקת הרי כל צד נידון כסוכה בפנ"ע.

25 היינו למש"כ החזו"א לעיל להכשיר אף בקיטונות שאין בהם ז' על ז"ט.

26 עחו"ב סי' ג' סוס"ק כ"ז דהכשיר בפסל היוצא אף אם הפסל הוא חמתו מרובה מצילתה, אם בצירוף כל הסכך הסוכה היא צילתה מרובה בכללותה וברוב שטחה.

27 ואין תלוי באם המסמרים מקבלים טומאה שהרי בלא"ה פסולים לסכך בהם לפי שאינם גידולי קרקע, (עי' חזו"א יו"ד קכ"ו סוסק"ח לענין קבלת טומאה במסמרים), וכ"כ הפמ"ג במ"ז סי' תרמ"ג בסופו ד"ה אמר ע"ש.

הכלונס נסמך על הכותל ומחזקו²⁸ במסמר שלא ישמט ממקומו בשעת עריכת הסכך עליו לית לן בה כיון שעומד בלא המסמר. (סי' קמ"ג סק"ב).

כו. לסמוך הסכך על כותל אבנים אנו נוהגין היתר²⁹ כמש"כ הר"ן, ואפי' אם נותן חוטי ברזל בתוך הכותל לית לן בה כיון שעיקר הכותל של אבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה וגם הכותל עומד בעצמו ואין הברזל רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה. (שם).

כז. במלחמות כתב דעושה סוכתו באילן אין בו משום מעמיד בדבר שאין מסככין בו דמעשה קרקע בעלמא קא עביד, ואמנם רש"י שבת קנ"ד ב' פי' דהסכך נסמך על האילן וכבר פי' תוס' שם דאפשר לפרש בב' ענינים, ולדעת רמב"ן ע"כ לפרש שהאילן קרקע הסוכה³⁰, אבל י"ל דמחובר לא גזרו עליו כיון דהוא מין כשר. (שם).

כח. סולם שקבע בו השליכות ע"י מסמרות והמסמרות עצמן נוקבין לא מיקרי בית קיבול³¹. (סי' קמ"ג ו').

כט. הסומך סוכתו בכרעי המטה והכרעים הם הדפנות צריך שיהי' עשרה טפחים מן המטה עד הסכך דכיון דהסכך נסמך על כרעי המטה אי אפשר למחשב המטה כהוכנסה בסוכה לתשמיש כיון דכל קיום הסכך הוא ע"י המטה ואי שקלת למטה אין כאן סוכה, אבל אם העמיד עמודים וסמך הסכך עליהם חשבינן המטה כהוכנסה בסוכה לתשמיש³², ואע"ג דכל ד' הכרעים הם ד' זוויות הסוכה והמטה ממלאת את כל הסוכה וא"א לישב בסוכה אלא על המטה וגם השולחן מעמיד על המטה מ"מ אין המטה ממעטת את האויר, אבל אם דפנות הסוכה מחוברות אל המטה וכי שקלת ל' למטה הדפנות נופלות צריך י' טפחים מן המטה עד הסכך דע"כ המטה היא קרקעית הסוכה, ואף שמרן הב"י לא פי' כן מוכרחים אנו לנשות מדברי מרן ז"ל מפני שא"א לן לישבם. (סי' קמ"ד סק"ג).

ל. בדין סוכה לשם צל אם עשאה לסוכה לשם תשמיש כל השנה וגם לקיים בה מצות סוכה נראה דכשר³³ דהרי עשאה גם לשם חג, ולפי' סוכת גנב"ך אם עשאה תוך ל' יום כשרה. (סי' ק"נ סק"ו).

לא. חבילי קש שהניח ע"ג הסוכה והתירן א"צ נענוע כיון דאינו אלא משום גזירת אוצר, וכיון שהתירן ובטל גזירת אוצר הוי כהוכשרו למפרע וכדאיתא סי' תרכ"ט סי"ז, אבל באילן מחובר שקצצו קי"ל דצריך לנענע (כדאיתא בשו"ע סי' תרכ"ז ס"ב), ונראה דגם לרב דאמר (סוכה י"א א') דקציצה חשיבא מעשה וה"נ התרה חשיבה מעשה יש נפקותא בין אילן לחבילה דבאילן בעינן קציצה לשם סוכה³⁴ אבל חבילה שהתירה אפי' התירה לשם כונה אחרת כשר כיון שהניח בתחילה החבילה לשם סוכה. (סי' ק"נ סק"ח).

28 דבריו מיירי כשהכלונס עומד בטוב ע"ג הכותל ומחזקו במסמר, אבל כשקובעים הכלונס לכותל במסמרות של עץ ונותנים גם מסמרות של מתכת נמצא הכלונס נתמך בדבר שאינו מק"ט ובדבר המק"ט כאחת ולכאורה הוה ליה זה יכול וזה יכול, וצ"ע בכה"ג אם לא חשיב מעמיד בדבר המק"ט. ואפשר דדוקא אם הניח הכלונס בלא מסמרים ורק אח"כ חיזקו במסמרים כשר אבל אם בתחילה קבעו ע"י מסמרים אלא שיכול לעמוד אף בלא המסמרים הרי"ז מעמיד בדבר המקבל טומאה ופסול וצ"ת. (עפ"י חוט שני).

29 ובסוכתו של מרן זללה"ה היו בליטות יוצאות מהכותל בשני הצדדין של הבית והניחו עליהם קרשים וסיככו על גבן. (אמרי יושר סוכה דף כ"א בד"ה ולסמוך).

30 וח"א הורה דכיון דג"ט לקרקע חשיב כקרקע, לכן אפשר לקשור העמודים של הסכך בתחתיתן אף לטעם זה.

31 פי' דבית קיבול חשיב רק היכא דחקק תחילה ועי"ז ראוי לקבל ולא היכא שהמסמרים הם שעשו את הבית קיבול בדחיקתן.

32 עי' מש"כ החזו"א או"ח סי' ק"י ס"ק כ"ח בד"ה עוד יש לעיין בבית חרושת שמכונתי' וספסלי' מחוברות לקרקע וקבועים שמעטים הבית מד' אמות, וכל שאין ד"א על ד"א פנויות לאו שמי' דירה, ע"כ, וצ"ע דלכא' התם נמי הספסלים הם תשמיש ומשתמשים גם על גבי הספסל ולמה ימעט מד"א.

33 עי' חזו"א אהע"ז סי' קכ"ט ס"ק י"ג דהמערב כוונות אחרות בקיום המצוה אינו מעכב ואף אם הכוונות האחרות הם העיקר אצלו, ואילו לוקח אתרוג לשם כבוד ולהתנאות ודאי יצא מצוותו, ע"ש. וכן מבואר במ"ב סי' ס' סק"ט וסי' ל"ח ס"ק כ"ד ובביה"ל שם הביא לדברי הא"ר בסי' תקפ"ט ס"ט דמייתי מתוספתא ר"ה פ"ב ה' התוקע ומתעסק התוקע ומתלמד והמלמד את בנו וכו' אם כיוון ליבו יצא וכו', ומבואר נמי דמהני ב' כוונות, וכן העירוני מההיא דמגילה י"ז א' ה' כתובה דורשה ומגיהה. ויל"ע במס' ציצית דהצובע תכלת לעצמו אם לנסות בה הרי"ז פסולה ועתוס' מנחות מ"ב ב' ד"ה מה טעם וכו' דמבואר דצובע לנסות התכלת ואם יצבע כראוי ילבשנו וכה"ג חשיב שלא לשמה ופסול ומבואר דב' כוונות לא חשיב לשמה, וצ"ע.

34 ואם לא קצץ לשם סוכה עמש"כ בהערה לקמן.

לב. סוכה שעשאה לשם חג ואח"כ חי' דר בה כל השנה כתב הבכורי יעקב (הובא במשנ"ב סי' תרל"ז סק"ח) דצריך להגבי' את הסכך ולחזור ולהניחו לשם סוכה, ולא סגי בגילויי הגג שע"ג הסוכה³⁵, ועובדא הוי בסוכה כזו שהי' מסגרת קבועה בבית מעצים העשויים שתי וערב ועל גגה רעפים והסירו הרעפים³⁶ קודם החג ואמר בזה תרי טעמי מעלייתא להכשיר נגד הבכור. (דינים והנהגות, ואמרי יושר ח' ב' בד"ה בבכורי יעקב וחז"ל הנדמ"ח).

בדיני סכך הראוי לסכך בו

לג. החוטט בגדיש הרי"ז סוכה פסולה ואם עשה בה מתחילה כשעימר את הגדיש חלל טפח במשך ז"ט לשם סוכה ואח"כ חטט בה כשרה [סוכה ט"ז א'], ולכאז' סגי אם עשה בה חלל ד"ט ומשהו מתחילה³⁷ ומצטרף סכך פסול פחות מג"ט³⁸, ומה שנקטו חלל ז"ט אפשר דבגומר לחוטטו בעומק איירי ולא במרחיקו אבל אח"נ דסגי בד"ט ומשהו. (סי' קמ"ד סק"ה ד"ה ט"ז).

לד. סכך קלוש מאוד ומחמת קלישותו הוי חמתה מרובה פסול³⁹ משום שאינו עושה צל⁴⁰, אבל אין פסולו משום שאינו מתקיים. (סי' קמ"ג סק"ד).

לה. לכאורה אין שיעור לעובי הסכך דגם דק שבדק עושה צל דק, ומשמע מדברי התוס' סוכה ד' א' ד"ה והוצין וכו' דצל דק לא חשיב סכך אלא בעינן צל חשוב שהאדם נחנה ממנו וכ"ה בהדיא בלשון הר"י לא ישאר סכך שיגן על האדם בחמה. (סי' ק"ג סק"ד).

לו. סיכך בזכוכית הרי"ז נידון כאויר, שהרי אינו עושה צל, ולכן שיעורו בג' טפחים כאויר, ואם נתן שברי זכוכית על גבי הסכך הכשר, לא פסל הסוכה כיון שהזכוכית אינה כסכך פסול⁴¹ אלא נידון כאויר. (מפי השמועה).

35 כתב החז"ל לדף י"א א' סק"ט ד"ה במ"ב וכו' דהדברים צ"ע דכיון דעשה גג לסוכה בשביל שימוש כל השנה, הרי מינכר שאינו חפץ לדור בסוכה כל השנה רק הפך את הסוכה לבית ע"י הגג, ואח"כ דר בה, וא"כ למה לא יועיל גילויי הגג.

36 יעוי' בדרכי משה סי' תרכ"ו דהסרת הרעפים הוי מעשה להכשיר הסכך ואי"צ שוב לנענעו, וכתב הגרד"ל דבעינן דיסיר הרעפים לשם צל, דזהו הפעולה המכשירה את הסכך ובעי סכך לשם צל. (ועמג"א שחילק בין הסרת הרעפים דהוי מעשה חשוב ומהני משא"כ פתיחת גג העשוי לפתוח ולסגור). ואם שכח והסיר הרעפים שלא לשם צל יל"ע אם יהני ל' לשים הרעפים עוד פעם ולהסירם אח"כ לשם צל, או"ד דלא יהני ל' בזה ויצטרך לנענע דוקא דהא אילו הסיר הרעפים לשם צל וחזר ובנה גג ע"ג לא מבטל עשיית הסכך עי"ז וכשמסיר הגג שוב אי"צ להסירו לשם צל (וכמש"כ המג"א דתחילתו בהכשר תו ליכא בזה משום תולמ"ה) ונמצא דרך הכשרה הראשונה חשיבא מעשה, ואע"ג דנעשית שלא לשם צל מ"מ שם מעשה בסכך עלה, ותו לית בה מעשה אחר להכשירה דהסרה השני' לאו שם מעשה עלה, ע"כ.

37 כתב החז"ל (סוכה דף י"א א' סק"ה ד"ה כתב) דאם באנו לנטות מזה, ולומר דצריך לעשות דוקא ז' על ז' טפחים אם מדאורייתא הרי צריך לחדש הלכה מיוחדת מדאורייתא דצריך ז' על ז' לזה, והיכן מצאו כן חז"ל, ולומר דמדאורייתא אמנם סגי בז' על ז' ומשהו, ורבנן גזרו להצריך ז' על ז', הדבר צריך טעם מה ראו לגזור בזה והיכן מצאנו שגזרו בזה ולכן ראוי לקיים הדברים, ואפשר נמי דיתפרש משך ז' דוקא משך ולא ז' על ז', וכן הרמב"ם לא הזכיר ז' על ז' ורק כתב דמשך שבע כלשון הגמ' (ועי' ברא"ש ואין מדבריו ראוי'). ע"כ.

38 כתב הגרד"ל דיל"ע לשי' דבעי דפנות קודמות לסכך אי מהני כה"ג שעשה חלל ד"ט ומשהו ואח"כ השלימו, דלכאז' בעינן דפנות בשיעור שטח הכשר סוכה [בגובה טפח].

39 והעירו בזה דנפ"מ בסוכה תחת הסוכה שהסוכה העליונה מסוככת בסכך דק שאינו מצל דלכ' התחתונה כשרה בין בהי' אותו סכך דק סכך כשר ובין שהי' סכך פסול, [והוא בכלל העליונה חמתה מרובה מצילתה דקתני בי' דכשרה].

40 יעוי' בריטב"א ריש סוכה בד"ה ושאיין לה וכו' דלא מיקרי סכך כלל היכא דקליש כולי האי דלא חזי למעבד צל, וע"ע שם בד"ה א"ל אביי וכו', ועי' רבינו ניסים בד"ה וסוכה תהי' לצל דלכאז' מבואר כן דסכך שאינו מגין ומצל אינו סכך.

41 עי' פמ"ג סי' תרכ"ט סוסק"א במשבצ"ז דאותן שמימינן חלונות מחיצה מזכוכית י"ל בשעה"ד מסככין בזכוכית כפי ששמעתי אומרים מאפר הוא נעשה, ע"ש, וצ"ע. וכתב הגרד"ל שליט"א דלכאז' גם תחת גג של זכוכית נמי אסור כמו תחת הבית, ויל"ד. וכתב עוד דשוב אמרו לי בשם רבינו החזו"א זצ"ל דזכוכית אינה פוסלת מה שתחתיה אא"כ הוה גג שלם שמגן מפני מטר.

לז. במג"א סי' תרכ"ט סק"ח כתב דסולם לענין קב"ט תלוי אם נקבי העמוד הם מעבר לעבר או שהם בלתי מפולשים ואפשר לקיים דברי המג"א דכל שאין לו שוליים לא מיקרי בית קיבול אבל בזמן שיש לו שוליים מיקרי בית קיבול אף שמטלטלו בשוליים מן הצד ועוד דפעמים מטלטל הסולם על צידו ואז השליכות זקופות למעלה כדרך קבלת הנקב. (סימן קמ"ד סק"ו).

לח. היתה גבוהה מכ' אמה והוצין יורדין לתוך עשרים לדעת הרא"ש אי"צ שיגיעו הוצין תוך עשרים אלא באין אויר יותר מעשרים סגי, ולדעת הר"ן צריך שיעור חשוב הגונן על האדם מפני החמה בתוך עשרים, ולא סגי במשהו תוך עשרים אלא בעובי העושה צל בתוך עשרים. (קמ"ג סק"ה ד"ה עירובין).

לט. כתב הרא"ש דבעינן שהסוכה בכללה תהא צלחה מרובה וכן כתב הר"מ, ונראה דקים להו כן מסברא, דאי הסוכה בכללה חמתה מרובה מפסל אותו המיעוט שחמתו מרובה ורואין את רובה אי איכא בו שיעור סוכה ויש בו הכשר דפנות כשר, ומיעוטת שחמתה מרובה אינו בכלל הסוכה, ואם אין ברובה שיעור משך הסוכה או שאין בו הכשר דפנות כולה פסולה. (סי' ק"צ סק"יז).

מ. נסרים שנעשו מפלטות של עץ ששימש להובלת ניירות באוני' ונותנים המשטחים על ערמות הנייר וקושרים סביבם בחוט ברזל ועשו להגן על הנייר שלא ינזק בדרך, אמר⁴² דמבואר במשנה⁴³ דהם פסולים לסיכוך שגם פלטות אלו הוי כלי המקבל טומאה⁴⁴. (מרבח חיים סי' ז').

מא. דפים של עץ כעין ארגז שמניחים מכונית בתוכו כששולחין המכונית ממקום למקום, וסותמים הפתח בדפים המתחברים ע"י מסמרים ואח"כ אין משתמשין שוב בארגז הזה לשם כלי כמדומה שהורה להיתר⁴⁵ להשתמש בהם לסיכוך. (קה"י סוכה י"ט).

מב. ממו משמ"י דלא הוי ניהא לי' שיסככו בפלפונים⁴⁶. (אמרי יושר דף י"ד ב' ד"ה והנה במה).

מג. סכך שצבעו אותו במיני צבע⁴⁷ אין זה פוסל את הסכך [ולא חשיב מעמיד בדבר המקבל טומאה]. (מפי השמועה⁴⁸).

מד. הקוצר ענפים לסכך והיו בהם פירות⁴⁹ אם פסולת מרובה על האוכל מסככין בהן ואם קצרם לאוכל הרי היות מצטרפין לאוכל, ונראה דהא דחשב עליהן שלא לאכילה מיירי שאינו חושב עליהן לאוכלן לעולם, דאי דעתו עליהם לאוכלן אחר החג ודאי יש להן ידות. (עוקצין סי' א' ס"ק י"ב).

⁴² החזו"א אמר כן כנגד הוראה של רב אחד שהתיר לסכך בהם, וכתב ע"ז הגרד"ל שליט"א דאולי היה הנדון שאינו עשוי אלא לשימוש חד פעמי. ועל זה יל"ע היטב מתני' דכלים פט"ז מ"ה חותל שהוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו טמא, ואם אינו יכול עד שיקרענו או עד שיתירנו טהור, ועי' בר"ש ובמפרשי המשנה שם ודו"ק.

⁴³ אפשר שההוכחה ממתני' דכלים פכ"ג משנה ד' וכסא של כובס שהוא כובס עליו את הבגדים וכו' ופי' בר"ש וז"ל בא"ד שני לוחות הם ומשימין בהם בגדים ומקפלין אותן וקושרים אותם בחבל.

⁴⁴ וכתב הגרד"ל שליט"א במכתב דכמדו' דיש לדון מדברי תוס' סוכה כ' א' ד"ה תנן דפי' ההיא דדף של נחתומין דתנן בכלים ומייתי לה בבב"ב ס"ו א' [וע"ש רשב"ם ותוס'] דפשוטי כלי עץ הרחבים העשויים להניח עליהם דבר כדף של נחתומין מטמאין מדרבנן. ועי' מ"ב תרכ"ט כ"ה (א"ה: שהחמיר בפשוטי כלי עץ הרחבים. והחמיר שם גם כשנשברו כדין שברי כלים שאין מסככין בהם). ועבה"ל ריש סי' תר"ל מש"כ מהגר"א ומקור דבריו הוא מהריטב"א (דבדבר המק"ט מדרבנן לא גזרו להעמיד בהם). ויש לחלק בין פסול דעיקרו מה"ת לפסול דעיקרו מדרבנן ועפ"מ"ג). [וצע"ש בדבריו סק"ח וי' וצ"ב].

⁴⁵ לכאור' צ"ע מהנסרים ששימשו להובלת נייר שכל' לעיל שמבואר במשנה שהם פסולים, ואולי דוקא הני שהעצים עצמם משמשים להגן על הנייר חשיבי כלי, אבל העצים שמשמשים רק כארגז להוביל המכונית בתוכו אינו חשיב שימוש שאין העץ עצמו משמש, וצ"ע. והגרא"ש שליט"א אמר שארגזים גדולים הרי הם באים במידה וטהורים, אבל פלטות הם טבלה של עץ שבפכ"ז מ"א תנן טבלה של עץ טמאה וכן ארוכות של נחתומין ודף של נחתומין שלרש"י הטעם שדף רחב הוא טמא אף שאינו מקבל.

⁴⁶ יעוי' בדרכי משה סי' תרכ"ט בשם הגהות דאם סיכך בנסרים אפי' של פחות מג"ט פסולה דהוי כבית ממש הואיל ובזה"ז כולן מסככין בנסרים שאין בהם ג'. (ע"ע באמ"ו שם ד"ה והנה אף).

⁴⁷ ומסתברא דדוקא צבע שאין בו ממש בפנ"ע אינו פוסל אבל נסרים מצופים בדבר שיש בו ממש ואפשר לסכך בהם בפנ"ע הרי"ז יפסול את הסכך.

⁴⁸ וכן הי' הסכך בסוכתו של מרן זללה"ה מונח ע"ג מעמידים הצבועים.

מה. כתב המשנ"ב דאם נשאר גרגרין בשיבולים אחר הדישה חשיב יד, והנה ודאי אין דעתו ללקט את הגרגרים לעולם ומ"מ לא נפיק מתורת יד במחשבה, ומ"מ אפשר דדישה שהוא מעשה להפריש מהן האוכל הוא ממילא מעשה לבטלן מתורת יד, והלכך אע"פ שנשאר גרגרין כיון שאין דעתו תו דליהוי יד לאותו גרגר בטל לי' מתורת יד. (שם ס"ק י"ג בד"ה כ' עוד).

מו. קש של שיבולת אין להחמיר בו (להחשב יד) ביותר מוג' טפחים, ובמשנ"ב סי' תרכ"ט ס"ק ל"א תפס בפשיטות דקנה השיבולת יש להחמיר בכולן ואין מקום לחומרא זו. (שם).

מוז. נראה דלסבך בקשין עם השיבולין לאחר דישה אין להחזיק שרוב השיבולין נשארו בהם גרגרים, וכש"כ כשהן יותר מוג' טפחים דאע"ג שהן ארוכין יותר מוג' טפחים מ"מ ודאי איכא מיעוט שאין בהם גרגרים ובשיעור מה שמעדיף על שיעור יד איכא רוב פסולת, ואחרי שד"ז דחשיב יד לגרגר הנשאר אחר דישה אינו מוכרע, יש להקל בזה. ומשום אין יד לפחות מכפול אין להקל דברי' שאני. (שם בד"ה כ' עוד).

מז. מכבדות ובהן תמרים, אם הוא השריג שהשרביטין דבוקין בה שיעורו ד' טפחים אבל השרביט עצמו לא תנן בו שיעור ומשמע דכולו יד וכדתנן בעוקצין שייר בו תמרה אחת טמא. (שם ד"ה ובקצרן).

מט. בפרמי סבך פסול ואויר כתב המג"א בסי' תרל"ב סק"ג דסבך פסול ג"ט המשלים לסבך כשר ד' טפחים או אפי' ו' טפחים ומחצה סבך כשר וג"ט סבך פסול, הסוכה פסולה כיון דאי שקלת לי' לפסול שהוא ג"ט ליכא הכשר סוכה, ואפשר דדוקא אם איכא ד"ט סבך פסול הוא דפוסל ממ דא"א לחלק את הסבך פסול ולמחשב מיעוטו להשלמת הסוכה מפני שהוא מקום חשוב לעצמו, ולפי"ז סוכה בת ט' ומחצה ובה סבך פסול ג"ט תהא כשרה ולא תיפסל רק סוכה בת י' ומחצה שיש בה ד"ט סבך פסול, ומ"מ לא הוכרע הדבר להקל (סי' קמ"ד סק"ג).

נ. סבך פסול בפתח הסוכה ופחות מד' טפחים בתוך הסוכה ישנין תחתיו אף שכולט בחוץ, והמ"ב זללה"ה (סי' תרל"ב סק"ז) כתב שאין ישנין תחתיו ובשעה"צ כתב טעמו דהוי כהפכן על צדן ושהמ"א מסתפק בזה ותמוה מאוד. (שם סק"ב ד"ה ולענין).

נא. סוכה קטנה שנתן נסר ד' טפחים ועייל פחות מוג"ט בפנים והשאר בולט אחורי הדופן דינו כסבך פסול פחות מוג"ט בסוכה קטנה ומצטרף ולרש"י ישנין תחתיו. (שם ד"ה וכן).

נב. נראה דהא דבסוכה קטנה פוסל ג' טפחים סבך פסול דוקא כשהן במקום אחד דנפיק מלבוד אבל נתן סבך פסול טפח ומחצה וסבך כשר ב' טפחים וטפח ומחצה סבך פסול וב' טפחים סבך כשר שפיר מתכשר, וכן בנתן טפח ומחצה ס"פ וד"ט סבך כשר וטפח ומחצה סבך פסול. (קמ"ד סק"ד).

נג. נראה דאע"ג דאויר וס"פ אינן מצטרפין לפסול את הסוכה כולה מ"מ כל שיש בין האויר וסבך פסול משך ד"ט אין ישנין תחתיו⁵⁰. (שם).

נד. גג הבולט מן הכותל ד"ט ועושה סוכה תחת גג הבולט והניח הסבך עד הכותל⁵¹ אם יש בסוכה י"א טפח כשרה ואין ישנים תחת הגג⁵², ואם הסוכה פתוחה מ"א טפח פסולה⁵³. (שם)

נה. היה הגג בולט פחות מד' טפחים עד ג"ט אם יש בסוכה ז"ט חוץ ממה שתחת הגג כשרה וישנים⁵⁴ אף תחת הגג⁵⁵. (שם)

49 במשנ"ב סי' תרכ"ט ס"ק כ"ח כתב בשם הק"ג והפמ"ג דאף בלא הוכשרו הפירות לקבל טומאה אין מסככין בהן והוכיח כן הפמ"ג מדברי התוס' סוכה י"ג ב', וכ"ה בהדיא בפסקי הרי"ד שם, ובבכורי יעקב חלק על הפמ"ג וס"ל דכל שלא הוכשר כשר לסכך, ומיהו כ' הבכורי דמדרבנן פסולין אף שלא הוכשרו וכדין שברי כלים.

50 במשנ"ב סי' תרל"ב ס"ק י"ז לא כתב כן אלא כל שאין בסכך פסול ד"ט מותר לישן תחתיו, ובמקום האויר אף דאין בו ג"ט אין ישנים תחתיו.

51 דאם לא הניח סכך עד הכותל ובעינן למיחשב את הגג הבולט מן הכותל בגובה כסכך פסול ויהי' דופן עקומה הרי איכא ב' הלכות דבעינן למימר חבוט ודופן עקומה, ושתי הלכות כה"ג לא אמרינן (וכמבואר בחזו"א סי' ע"ז סק"ז) ובלא חבוט הוי הרחיק את הסיכוך מן הכותל יותר מוג' טפחים ופסול אפילו אם יש י"א טפחים, ולכן נקט שהניח סכך עד הכותל.

52 משום דהוי סכך פסול ד' טפחים שאין ישנים תחתיו ואינו כשר אלא מדין דופן עקומה.

53 משום דליכא ז' טפחים סכך כשר, וא"א לצרף מקצת מהסכך פסול כמבואר בשו"ע סי' תרל"ב ס"א.

54 דסכך פסול (פחות מד"ט) מצטרף וישנים תחתיו.

- נז. ואם אין בסוכה ז"ט חוץ מתחת הגג לדעת המ"א⁵⁶ פסולה, ולמש"כ לעיל⁵⁷ אם יש בה ד"ט ומשהו חוץ ממה שתחת הגג יש לצדד להקל, אבל לא הוכרע להקל. (שם)
- נח. היה הגג בולט פחות מג"ט אף שאין בכל הסוכה רק ז"ט כשרה⁵⁸ וישנן תחת הגג. (שם)
- נח. היה הגג בולט ד"ט או יותר והעמיד דופן⁵⁹ גבוהה י"ט⁶⁰ אצל כותל הבית חושב את הסכך פסול מן הדופן ולחוץ ואם לא נשאר ג"ט מן הדופן ולחוץ כשר אף בסוכה קטנה שאין כולה רק ז"ט ואם נשאר פחות מד"ט בסוכה גדולה שיש ז"ט מתחת הגג ולחוץ כשרה וישנן תחת הגג ובסוכה קטנה שאין בה ז"ט מתחת הגג ולחוץ לדעת המ"א פסולה. (שם).
- נז. אויר פחות מג"ט העובר ע"פ כל הסוכה ויושב ברוב ראשו או רוב גופו תחת האויר לכו"ע פסול ודברנו על פי הברעת השו"ע כפרש"י דבאויר אין ישנים תחתיו] אין האויר ע"פ כולה [צ"ע אי סגי ברובה או בז"ט] ומקצת ראשו או גופו תחת האויר אפי' אמצע גופו תחת האויר לכו"ע כשר, היה האויר ע"פ כולה⁶¹ ואמצע גופו⁶² תחת האויר וקצותיו תחת הסכך ורובו בצירוף הוא תחת הסכך לדעת הרא"ש והרי"ז פסול ולדעת הר"ן והריטב"א כשר, אין האויר ע"פ כולה ורוב ראשו⁶³ תחת האויר לדעת הר"ן פסול ולדעת הרא"ש כשר וקיי"ל בתרויהו להחמיר. (סי' קמ"ד סק"ה ד"ה י"ט א').
- ס. המסכך בשפודין ויש ריוח ביניהן כמותן דכשר, נראה דמיירי כשאין נקבים בסכך הכשר דאילו יש נקבים בסכך הכשר אף שיש כנגדן נקבים בסכך הפסול מ"מ כיון שאין צלתה מרובה מחמתה אלא בצירוף סכך פסול פסולה. (דכשהסכך הכשר פחות ממחצה או ממילא צילו פחות ממחצה, ואין הצל של השפודין מועיל להצטרף לצלתה מרובה). (סי' ק"נ ס"ק י"א)
-
- 55 עי' משנ"ב סי' תרל"ב סק"ג שהביא דעת הראב"ד והר"ן שסוברין דאין ישנים תחת אותו המקום אלא א"כ אותו המקום הוא פחות מג"ט, וכתב שם בשם החיי אדם להחמיר לכתחילה, ועי' בהגר"א דנראה לכאן דפסיקא לי' דהעיקר כהשו"ע דמותר לישן תחתיו.
- 56 בסי' תרל"ב סק"א.
- 57 בחזו"א סי' קמ"ד סק"ג וע"ש.
- 58 ואף לד' המג"א כשרה דהא בולט רק פחות מג"ט.
- 59 יל"ע אם ה"ה בהעמיד צוה"פ, אף דלא מהני צוה"פ למחיצות סוכה מ"מ אפשר דלהפסיק בסכך פסול מהני, ועי' בחזו"א לקמן סק"ו ד"ה כתב דמבואר לדין האמור שם דצוה"פ מפסיק בסוכה, ואשכחן במאירי בסוגיא דפסל י"ט א' דצוה"פ מפסקת הסכך מלהחשב פסל, ואמנם היינו לחומרא אבל דמי לנידו"ד דבא להפסיק את הסכך פסול. וכ"כ החו"ב סי' ג' סוס"ה דאם עשה צוה"פ באמצע הס"פ הרי"ז חולק וכשר, ומיהו כתב האמרי כהן סי' ג' ס"ק כ"א דהורה לו החו"ב שלא לעשות צוה"פ אלא מחיצה גמורה, וע"ש סברא שלא יהני צוה"פ, - וע"ע בחו"ב שם דאם יש אויר מפסיק באמצע הסכך פסול בענין שאין ישנים תחתיו אז אפשר לחלק את הסכך פסול עי"ז ולחשוב עד האויר כדופן עקומה ומהאויר ולפנים סוכה.
- 60 מסתימת דבריו משמע דסגי בדופן גבוהה י' טפחים אף בסוכה שגבוהה יותר מעשרה טפחים ועי' בבכורי יעקב סי' תרל"ב סק"ג שכתב הפסק מחיצה ומגעת עד למעל אזי מהני לחלק. ויל"ע אם צריך דופן ע"פ כולה או דסגי בעומד מרובה, וכן נראה מדברי החזו"א סי' קמ"ד סק"ו בד"ה כתב וכו' ע"ש דעומד מרובה עושה רשות אחרת בסוכה אפי' בלא צורת הפתח.
- 61 למש"כ החזו"א לעיל דצ"ע אי סגי ברובה או בז' טפחים, לכאן הכא נמי אם יהי' אויר ע"פ רובה או ז"ט באנו למחלוקת זו אם מותר לישיב תחתיו.
- 62 ביאר החזו"א בספר טעמא לפסול בזה משום שאין כאן רובו של האדם בסוכה במקום אחד ואין מקצת הימין ומקצת השמאל מצטרפין כיון שיש הפסק אויר ביניהן. ומיהו אמר הגרד"ל דזהו דוקא בהפסק אויר אין מצטרף שאין רוב האדם במקום אחד, אבל במחיצה המפסקת את הסוכה והוא יושב בחלל הפתח שבמחיצה ונמצא חצי גופו בסוכה אחת וחציו בסוכה אחרת בזה שפיר דמי.
- 63 כתב הגרד"ל שליט"א דלדברי החזו"א לכאן אף צירוף נקבים יפסול לדברי הר"ן אם בסך הכל נמצא רוב ראשו תחת האויר, והגר"י שפירא בספר גבורת יהודה (בקונטרס רשימות אות כ"א) כתב דאין נקבים מצטרפים להחשב רובו תחת האויר וכן הוא בכל סוכה שצלתה מרובה במשהו נמצא שישנים לרוב תחת האויר ולא עוד אלא דדין דמיעוטו כשר חוץ לסוכה בסוכה זו נאמרה ע"ש. שו"ר בחזו"א בס' הגליונות פ"ה הי"ט בד"ה שם אולם אכתי וכו' דלכו"ע אין נקבים מפסידים ישיבתו שהרי די בצלתה מרובה מחמתה משהו (וכדלעיל ע"ש).

בדיני סוכה גזולה

- פא.** סוכה גזולה פסולה, אבל הנכנס בבית חברו הרי הוא גזול בישיבתו כאוכל פירות של שדה חברו אבל גוף הבית של בעלים הוא ולא חייל שם גזולה על הבית עצמו⁶⁴, ולא פסלתה תורה סוכה זו⁶⁵, וצריך טעם למה הישיבה עצמה אינה חשיבא גזול, שהרי שימוש בשל חברו כשהוא מוחה הוא גזול, ונראה דאיירי שאין הבעלים מקפידים על ישיבתו עכשו, אלא איירי שדעתו לגזולה לגמרי ולא גזלה לשם חג אלא גזלה לגמרי והשתא יושב בה בחג. (סי' ק"נ ס"ק כ"ג)
- פב.** סיכך ברה"ר בני רה"ר מקפידין על הסכך והדפנות שמפריע את בני רה"ר, אבל אחת היא להם אם הוא יושב בה או לא, וכל זמן שהסוכה עומדת דין הוא שכל אחד ואחד נכנס לה⁶⁶ כמו שכולן משמשיין ברה"ר ואין כאן גזול שימוש⁶⁷. (שם)
- פג.** אם גזול את השימוש של חברו בסוכה, נראה דהוא באמת בכלל סוכה גזולה. (שם)
- פד.** סתירת הסוכה [בחוה"מ] אף אם נימא דמצותה מעכבת לסותרת⁶⁸, מותר לסותרת משום שימור מסתירת הגנבים. (שו"ת חזו"א קי"ט)

⁶⁴ כתב החזו"ב סוכה דבפשוטו קשה דהא איסור גזילה איכא גם בקרקע כמ"ש הרמב"ם בפ"ז מה' גניבה הי"א, ועי' בהגהות הגרא"מ ז"ל שנתקשה בזה הרבה, וע"כ צ"ל דומיא דסוכה ברה"ר דתניא התם, דבזה מובן דאחר שבנה סוכה ברה"ר, אינו מוסיף באיסור הגזילה ע"י אכילה נוספת בסוכה, ואין נפקותא אם יאכל בסוכה הרבה סעודות או לא יאכל בה כלל, וכמו בעושה סוכתו ברה"ר שאינו מוסיף גזילה באכילה בסוכה, דהגזילה היא העמדת הסוכה. ודכוותה גם בגזול סוכה והוציא את בעה"ב ממנה, דאין מוסיף באיסור אם אוכל בסוכה פעם נוספת.

⁶⁵ וכתב החזו"א שם דהקשו תו' סוכה ט' א' דתפסל משום מצוה הבאה בעבירה וכתבו דאינו אלא מדרבנן מיהו בסוגין משמע דאפי' פסול דרבנן ליכא, והריטב"א בסוגין כתב דלאו מצוה הבאה בעבירה היא דאין המצוה מוציאתה מרשות בעליה, ור"ל דבאכילת טבל או מצה גזולה מקרי מצוה הבאה בעבירה שהרי המצוה מכלה את חפץ חברו, ובאתרוג אע"ג דאין המצוה מכלה את החפץ, מ"מ מקרי מצוה הבאה בעבירה שהאתרוג הוא גזול וחייב באונסיו, אבל בקרקע שאין על הקרקע שם גזולה ואין הישיבה מכלה את החפץ לא מקרי מצוה הבאה בעבירה.

⁶⁶ ובשו"ע סי' תרל"ז כתב הרמ"א בשם הגהות אשרי וא"ז דלכתחלה לא יושב אדם בסוכת חברו שלא מדעתו כ"ש אם דעתו לגזלה וכן לא יעשה סוכה לכתחלה בקרקע של חברו שלא מדעתו וכן בקרקע שהיא של רבים ומיהו בדיעבד יצא.

⁶⁷ כתב החזו"א שם דהראשונים דנו משם מצוה הבאה בעבירה שהרי עבר על ל"ת בסוכה זו ואף שאין עבירה בישיבה עצמה מ"מ יושב בסוכה שעובר עליה על לא תגזול שהרי הוא נוהג אלמות לעכב את הבעלים מליטול את שלו, ולזה תירץ הריטב"א דכיון שזה אינו קשור בישיבה לא מקרי מצוה הבב"ע.

⁶⁸ לכאן' כוונתו למש"כ הר"ן בשלהי סוכה טעמא דאמרו שלא יתיר סוכתו ביום אחרון של חג אע"פ שגמר מלאכול סעודתו, משום דצריך שיהי' לו סוכה כל שבעה.

נדונים ובאורים

הלכות סוכה

ע"פ בעל החדושים ובאורים זללה"ה

בדיני הדפנות

א. סוכה צריכה שתי דפנות עריבן שיש בכל אחת מהן עומד ז', בסמוך לקרן, ואין מועיל אם יש ז' בצירוף, אפי' הדופן עומד או שעשה צורת הפתח.

ב. עומד מרובה לא חשיב כעומד, [היינו שהפרוץ המועט אינו משלים לשיעור דופן].

ג. צורת הפתח לא חשיב כעומד, להכשיר בו' דעריבן. (ר"ן).

ד. לבוד חשיב כעומד, ואפי' לבוד דקנים, או חבלים, ולדעת המג"א דוקא בדאיכא פס ד', או בעושה ד' דפנות, [ובבהגר"א משמע דאף פס ד' אין מועיל אלא בדופן ג', לדעת המצריכים צו"ה בעשוי' כמבוי].

ה. סוכה שיש לה שתי דפנות זו כנגד זו כמבוי עושה פס ד' ומשהו ומעמידו בפחות מג' סמוך לאחת הדפנות, אבל בטפח ומשהו שיעמידו באמצע פחות מג' להאי גיסא ופחות מג' להאי גיסא לא סגי, ויש חולקין דאף בזה סגי, ויש להחמיר, אבל אם העמיד קנה בסמוך לדופן ואח"כ עוד קנה בפחות מג' עד שהשלים לדופן ז' ע"י לבוד שפיר דמי, ומיהו כ"ז לפמש"כ להקל בלבוד אבל לדעת המג"א לא סגי בלא פס ד'.

ו. לאחר דאיכא ב' דפנות עריבן של עומד ז' אם בא להמשיך הדפנות ממשיכן בפסין בשיעור שיעשו עומד, [וכש"כ בקנים פחות פחות מג' דשפיר דמי לכו"ע], אבל פרוץ מרובה לא.

ז. אם סתם הפירצות בצו"ה שפיר דמי, ויש לעי' בדופן צדדי שמסתיים בצו"ה אם חשיב כדופן להכשיר הפסל היוצא, ואם בסוף הדופן עשה פס ד' נראה דשפיר דמי דהיינו פרמ"ר בצו"ה דחשיב כדופן, אבל אם נגמר בצו"ה י"ל דגרע, וצ"ע.

ח. סוכה העשוי' כמבוי, [ושתי הדפנות יש בהן משך סוכה], אם העמיד דופן שלישית של ז' טפחים עומד בסמוך לאחת מהן הרי ניתר כל אותו רוח (היינו האמצעי), אפי' הפרוץ מרובה דהיינו שהסוכה רחבה יותר מ"ד טפחים, וא"צ צו"ה, (מ"מ ור"ן ורמ"א), ואפשר דאפי' הפירצה יתירה מעשר אמות דשפיר דמי בלא צו"ה, ומיהו הדבר צריך ראי'.

ט. אם העמיד פס ד' ומשהו בפחות מג' סמוך לאחת הדפנות, צריך צו"ה על כל הפרוץ, ואם הפרוץ פחות מז' נראה שא"צ צו"ה דניתר בעומד, אבל באחרונים ז"ל ל"מ כן, אלא דלעולם צריך צו"ה, ואם הפרוץ פחות מד' אפשר דלכו"ע א"צ צו"ה.

י. אין עומד מרובה משלים לשיעור ז' אפי' בדופן השלישי, אבל אם כל הדופן עומד ויש בו שיעור ז' בעומד ע"י צירוף שפיר דמי, ואם הוא קצר משכנגדו יש להסתפק אם צריך צו"ה עד סוף הדופן.

יא. פירצה בקרן זוית האוכלת משתי רוחות [לאחר דאיכא ב' דעריבן] פוסלת, ומיקרי קרן זוית כל שאין הדפנות נפגשות אף לכשתאריכם שיגיעו זו לזו, ואפילו אם דופן השלישית אינה משוכה מכנגד הקרן אלא כל שהוא, מ"מ כל שיש בין הדפנות ג"ט פסולה, ולפי"ז יש ליזהר בסוכה שאין בה אלא ב' דפנות עריבן שיהי' הדופן השלישי מכוון ממש כנגד אחת הדפנות.

יב. סוכה שיש לה שלש דפנות וחילקה באמצע בצו"ה [ויש עד הצו"ה שיעור סוכה] כשירה אף מן הצו"ה לצד חוץ אם יש בה זע"ז, ואם דופן אחת ארוכה יותר מחבירתה נמי מתכשר היוצא מדין פסל היוצא. ואם אין בה זע"ז מן הצו"ה ולחוץ, פסולה מן הצו"ה ולחוץ.

יג. כל מקום שצריך צורת הפתח בדופן שלישית נראה דאין מועיל אם יעשה צורת הפתח לרוח רביעית כולה, אלא צריך דוקא שבאותו דופן שעושה הטפח שוחק יעשה הצורת הפתח, [אף כי מלשון הרמב"ם משמע שהצו"ה הוא בדופן הרביעית עי' בלשונו פ"ד ה"ב וה"ג, מ"מ כיון שכל הראשונים פירשו שעושה הצו"ה באותו דופן שעושה הטפח אין לנו לחדש, ועי' במאירי ז' א' שהביא פלוגתא בזה, ובבעה"ע כתב כלשון זה ויש מי שפירש דכי בעינן טפח שוחק [נראה דצ"ל צורת הפתח] ברביעית ושלישית בטפח וליתא, ע"כ, הלכך אין להקל].

יד. דופן עקומה מודדים את הד' אמות ביושר ואע"ג שבקרנות יש יותר מד' אמות מן הסוכה לית לן בה.

טו. אויר ג' טפחים על ג' טפחים אצל דופן האמצעי ממש, נראה לפסול, דהו"ל כחסר דופן, שבמקום הזה הסוכה פרוצה לאויר ג' טפחים על ג' טפחים, ואין כאן דופן, [ולא שייך כאן להתיר מדין דופן עקומה או סכך פסול פחות מד', דהכא הפסול משום חסרון דופן ולא משום סכך פסול, וממילא אין מועיל לזה דופן עקומה דעיקרו שהפסול נטפל לסוכה ואינו חוצץ].

סוכה גזולה אם פסולה גם לאחרים או רק לגזולין

טז. סוכה גזולה כגון העשוי' בראש עגלה או בראש הספינה דנגזלת, מסתבר דאף אחרים לא יוכלו לצאת בה כל זמן שהיא ביד הגזולין, דלא קרינא בהו תעשה לך כיון שהיא גזולה, וכן מבואר במג"א סי' תרל"ז סק"ו שכתב דלענין סוכה גזולה כל הימים כיום ראשון דמי, ופשטות הדברים כמש"כ המחזה"ש שנתכוין לומר דגם אחרים

אין יוצאין בה, וכן פשוט להגר"א סי' תרמ"ט ס"א, וכן להגרע"א ז"ל בגליון המג"א סי' תרמ"ט סק"ג, דאם נתמעט גזול מקרא דאף אחרים אין יוצאין בו, [וזה דלא כמו שפקפק בבה"ל סי' תרל"ז ס"ג בדברי המחז"ש]. סוכה כ"ט א'.

בדיני הסכך

א. נראה דאף דופן עקומה לא אמרינן אלא בשיש בקירוי הפסול כדי צילתה מרובה על השטח הפסול, דאין דופן עקומה מציאות שזה הקירוי דופן, אלא סברא זו דדופן עקומה מחשבת את הדופן המרוחק כדופן, וכיון דבמציאות הוא משמש כקירוי לא עדיף מסוכה עצמה וצריך שיהי' צילתה מרובה.

ב. נראה דפסל היוצא מן הסוכה ומימשכא חד דופן בהדי' דנידון כסוכה דאף אם הוא חמתו מרובה נידון כסוכה וכשר, אם בצירוף כל הסכך הסוכה צילתה מרובה בכללותה וברוב שטחה. י"ט א'.

ג. נראה דדין סכך כדין הדפנות, וכל שע"י רוח מצוי הסכך מתפזר והו"ל חמתה מרובה, הרי היא פסולה, ל"ש אם אינו חוזר כשהרוח פוסק, [וזה מבואר בהדיא בתו' עירובין ג' א' דחשיב מיד כחמתה מרובה, וכן בשו"ע סי' תר"ל דנו בסולם משום מעמיד ואם היא כשירה כל זמן שהרוח לא פיזר אין כאן משום מעמיד], ל"ש אם חוזר הסכך למקומו בגמר הרוח, דהו"ל סוכה שא"י לעמוד ברוח מצוי'.

ד. רוח מצוי' דסוכה משערין בכל מקום ומקום לפי מה שהוא, ואינו דומה סוכה בקומה גבוהה לקומה נמוכה. מפי השמועה.

ה. סכך שהרוח הגביהה אותו וחזר ונח ע"ג הסוכה [כדמצוי במחצלות] הרי"ז מעשה קוף וצריך לחזור ולהניחו לשם צל, וכן יל"ד דהוא פסול כל זמן שלא יקשרנו דהא אינו עומד ברוח מצוי'. מפי השמועה.

ו. סוכה גדולה שהתחיל לסככה מאמצעיתה ואח"כ נמלך להקטינה ועשה דפנות סביב לסכך רחוק מן הדפנות הקודמות, נראה דאין בזה משום סכך קודם לדפנות, דבשעה שסיככה הרי ה' ראוי להמשיך את הסכך עד הדפנות, ונמצא דנחשב דפנות קודם לסכך, וזה לא מתבטל עם הדפנות החדשות. ממכתב.

ז. נראה דכשיש שלש דפנות ומתחיל להניח הסכך באמצע דשפיר דמי אף אם דעתו להניח סכך פסול בסמוך לדפנות שישמשו כדופן עקומה, ולא חשיב עי"ז כסכך קודם לדפנות, דחסרון דסכך קודם לדפנות יש לפרשו משום דלא חשיב כ"כ כעשוי לצל, וחסרון זה ליתא בזמן שהדפנות מוכנות, ועיסוקו רק בהנחת הגג. שם.

ח. הרחיק את הדפנות ג"ט מן הסכך, לכאורה מותר ביו"ט להניח בגד או כלי למעט האויר שע"ז תתכשר הסוכה, דלא דמי למחיצה מתרת דאסרינן עירובין מ"ד א' ובשו"ע סי' תר"ל סי"ב, דהכא אינו עוסק במחיצה, ועוד דכל שיש גג טפח מותר להוסיף אהל עראי כבסי' שט"ו ס"א בהגה"ה, וכש"כ אם הסוכה כשרה ונותן הסכך פסול כדי לישן תחתיו, דשרי, ואם יש יותר מד"ט ונותן הסכך פסול שישמש כדופן עקומה, מסתבר דדינו כמחיצה המתרת, אבל כיון דיש גג טפח שרי כברמ"א הנ"ל, וצ"ע.

קשירת מעמידי הסכך בתוך ג' לארץ

ט. מותר לקשור את המעמיד של הסוכה בתחתיתו (תוך ג"ט לקרקע) לעמוד ברזל דגם זה בכלל מעשה קרקע כיון שזה סמוך לקרקע. מפי השמועה.

סוכה שדר בה כל השנה אם צריך לנענע הסכך או סגי בגילוי הגג

י. סוכה שנעשית לשם סוכה ודר בה אח"כ כל השנה, כתב במ"ב סי' תרל"ו סק"ח בשם הבכורי יעקב דצריך לנענע הסכך לשנה הבאה ולא סגי בגילוי הגג, והדברים צ"ע דכיון דעשה גג לסוכה בשביל שימוש של כל השנה, הרי מינכר שאינו חפץ לדור בסוכה כל השנה, רק הפך את הסוכה לבית ע"י הגג, ואח"כ דר בה, וא"כ למה לא יועיל גילוי הגג, ושמעתי מאחי הר"מ שליט"א שמרן זללה"ה אמר טעמים לחלוק על הבכור'.

דין מעמיד בדבר המקבל טומאה בחיזוק הדפנות

יא. נהוג עלמא שכל דפנות הסוכה קיומם ע"י מסמרות, והסכך נסמך על אלו הדפנות, וצ"ל דסמכו להקל להעמיד בדבר המק"ט, אבל אפשר דכל שהמק"ט מתיחס לחיזוק הדפנות שרי דדוקא במעמיד הסכך עצמו בדבר שפסול לסכך גזרו רבנן דבזה אתו טפי למטעי להתיר לסכך בו, וגם פעולת המסמרים לעולם אינה אלא שלא ישמט אבל עיקר סמיכת הדפנות הוא על עצמם ואף שבלא המסמרים לא יעמדו הדפנות מ"מ י"ל דמעמיד כזה קיל טפי, ולפי"ז אף להפוסקים דאסרי להעמיד בדבר המק"ט מ"מ הקונדיסים ושאר קרשי הדפנות העומדים בארץ והסכך נסמך עליהם מותר לקבעם במסמרים זל"ז, [ומיהו הכלונסאות שבגג הסוכה שהם להעמיד הסכך ודאי אין לקבעם במסמרים שהם כסכך ממש וכמש"כ מרן (שליט"א) זללה"ה], ואולי המג"א והגר"א מפרשי כלונסאות הסוכה דהיינו שעומדים בארץ והסכך נסמך עליהם, והיינו קונדיסים שבגמ', ובזה קאמרי שמותר לקבעם במסמרים [והיינו שנותן למטה קרש בין כלונס לכלונס ומחברו לכלונסאות במסמרים], כיון שאין המסמרים מתיחסים להעמיד הסכך אלא להעמיד הדפנות שרי, וכמו שמותר היכי דקעביד מעשה קרקע בעלמא, דכל שאין פעולתו מיוחסת לסכך שרי, אבל מודו המג"א והגר"א דכלונסאות שהסכך נסמך עליהם דכסכך חשיבי ואין לחברם במסמרות, וצ"ע למעשה. סי' ד' סק"ז.

יב. סוכה ע"ג סוכה ותרווייהו צלתן מרובה והעליונה פחותה מ", נראה דאסור לאכול בעליונה דהיא דירה סרוחה ופסולה מדאורייתא, ואע"ג דאי שקלת לסכך התחתונה מסתברא דמתכשרא תחתונה בסכך העליון דגם העליון חשיב נעשה לצל וא"כ הכל סוכה אחת, מ"מ חשיב סכך התחתונה לחוץ לחשוב העליונה בפני עצמה וכיון שאין בה " פסולה, ואף אם סכך התחתונה חמתה מרובה יש לדון דסו"ס היא דירה סרוחה כדאמר גבי הוצין יורדים לתוך עשרה בסוכה ד' א'.

יג. הישן תחת כילה בסוכה אם אינה גבוהה " טפחים יצא, וכילה הוא דבר הנעשה כאהל בפני עצמו שתוקעים יתדות בקרקע, ולכן גובה עשרה מודדין מן הקרקע, וכמש"כ האחרונים עי' מ"ב סי' תרכ"ז סק"ה. שם י' ב'.

יד. הוצין יורדים לתוך גובה עשרה לאו סוכה היא דדירה סרוחה היא, ויש לעי' שיעורי' בכמה, דלא מסתבר לפסול בהוץ אחד, וצ"ע. סוכה ד' א'.

טו. נויי סוכה המופלגים מהסכך ד' טפחים אסור לישב תחתם, וכתב הפמ"ג סי' תרל"ד במשבצות דאין הפסול בזה אלא מדרבנן, והכי מסתברא דסוף סוף נוי הוא, ומיהו לפי מש"כ רש"י דחשיב כאהל מפסיק, צ"ע. שם י' ב'.

טז. אין להניח על הסוכה דבר המקבל טומאה גם בשעה שלא נמצאים בסוכה, וכ"ה במג"א סי' תרכ"ט ס"ק כ"ד. שם.

יז. סכך העומד להתייבש נראה דכשר ולא חשבינן ל' כאינו יכול לעמוד ברוח מצוי' דמה לי שהחמה נוטלתו ומה לי שהרוח נוטלתו, לפי דכל שעדיין אין החמה יכולה לעשות חמתו מרובה מצילתו חשיב שפיר סכך, שהרי עדיין אינו יכול להנטל בחמה, וברגע אחרונה שמא באמת פסולה, א"נ מחיצה הניטלת ברוח דפסולה היינו לפי שאין עליה עתה שם מחיצה כיון דנופלת בקל, וזה לא שייך במה שהחמה מייבשת דכל זמן שהחמה לא ייבשתו הרי הוא עומד בשלימותו ואין בו שום פגם, והרי הוא כמחיצה העומדת ליפול בחץ שיצא מן הקשת שאין בדינו לפסולה כל זמן שלא נפלה, וכדמוכח מהעושה סוכתו בראש הספינה דכשרה אף שאינה יכולה לעמוד ברוח מצוי' דים, וחמה המייבשת י"ל דעוד עדיפא מזה, וכן לענין מחיצה שהחמה מייבשתה ופוחתתה מ", וכן נראה עיקר.

יח. יש להסתפק סכך גבוה משאר הסכך של הסוכה ואין בו טפח דלא אמרינן ב' חבוט אי דינו כאויר לפסול בג' טפחים, או כסכך פסול לפסול בד' טפחים, מי אמרינן כיון שאינו מצטרף עם שאר הסכך הרי הוא כמי שאינו מקורה כלל וכאויר חשיב, או"ד כיון דסו"ס מקורה הוא דינו כסכך פסול, ומסתברא טפי דכאויר חשיב, ולפי"ז אף אינו מצטרף לסכך פסול הסמוך לו המונח יחד עם הסכך

הנמוך, וצ"ע. — [וכן אם הי' מקצת סכך נמוך נמי כן דינו דלגבי הסכך העליון כאויר חשיב].

יט. יש לעי' בסוכה גדולה שיש בה ז' טפחים על ז' טפחים שהסכך גבוה שם ג' טפחים משאר הסכך אי מיפסל מקום זה, דאפשר דכל שיש ז' טפחים על ז' טפחים הרי אין כאן חסרון מחמת הסכך וכיון שסביב הסכך סוכה כשירה מתכשר גם מקום זה, דלא איכפת לן אם יש בסוכה אחת שני סככים בגובה שונה זה מזה, ואף אם אין לכל חלק בפני עצמו ג' דפנות בהכשר, אפשר דמצטרפין יחד שני השטחים להיות סוכה אחת, ודוקא באין בו ז' טפחים על ז' טפחים פסלינן לפי שאינו מצטרף עם שאר הסכך, וצ"ע בזה. כ"ב א'.

כ. סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה ובא למעטה בדבר שצריך לבטלו ואינו עתיד לפנותו, צריך לבטלו בפיו ולא סגי במחשבה וכמבואר מדברי רש"י. ונראה דאם ביטלם ונמלך אח"כ לפנות נמי שפיר דמי ולא עבר למפרע, כיון שבשעה שביטלם הי' דעתו באמת שלא לפנותם.

כא. נראה דלא מהני ביטול לכרי של תבואה בסוכה גבוהה מכ' ובא למעטה, דומיא דכרים וכסתות דלא מהני ביטול, ודוקא בטומאה שא"צ אלא שהבית לא ישמש כאוהל מהני ביטול אף לתבואה, אבל להחשב כרצפת הסוכה, ודאי בטלה דעתו, ותימא שביד אפרים בגליון סי' תרל"ג לא כ"כ. סוכה ס"א סק"י.

כב. ביטול למעט גובהה של סוכה אם צריך ביטול לעולם או ביטול לכל שבעה, כתב המשנ"ב סי' תרל"ג ס"ק י"א דנטו האחרונים להקל בזה, ונראה דראוי החמיר כיון שדעת ר"ח להחמיר [וכל דבריו דברי קבלה], וגם בתראי המ"מ וריטב"א נקטו כן לעיקר, והוא פלוגתא בדאורייתא, ומש"כ בשעה"צ לצדד דמדאורייתא כל מידי ממעט אין נראה דודאי כל שאינו בטל אינו ממעט וכמו לענין טומאה דמקילינן דלא הוי רצועה. שם.

כג. סוכה גבוהה מכ' ובנה בה איצטבא כשרה ומותר לישב לצד הפתח אף שלא על האיצטבא אף שהוא למעלה מכ', ומשמע אף שלא כנגד האיצטבא אלא כנגד הצדדין נמי שפיר דמי, וצ"ע, וכן אם האיצטבא מחזקת יותר מז' מכנגד הדופן האמצעי לצד הפתח הרי מותר לישב אף מן הצדדין לאחר שכלה ז', ועי' בשעה"צ, ונראה פשוט דאף באדם אחד מותר ואין בכו"י תח"י. שם ס"ק י"ג.

כד. אם עשה מלמעלה סכך זע"ז בתוך כ' והשאר למעלה מכ', [למשנ"ת דלא מתכשרא במקצת סכך בתוך כ' אא"כ ליכא אויר ג'], נראה נמי דדינו כדין איצטבא מלמטה, ולענין להכשיר כל הסוכה הוא נמי בפלוגתת רש"י והר"ן. שם.

כה. היתה גבוהה מכ' אמה ונתן שפודין של ברזל מדופן לדופן למעטה ואין ביניהם ג' ויושב עליהם יש להסתפק אי די בזה, מי אמרינן כשיעור מחיצה כך שיעור רצפה ואע"ג דלא נחא

במצות ישיבת סוכה

א. עיקר מצות ישיבת סוכה כו"ע שוין דגם ישיבה בלא אכילה ובלא שינה מן המצוה היא, וכדאמרינן דשונה ומטייל בה, והמחלוקת שבטור וב"י היא לענין חיוב ברכה, דיש סוברים דלא תיקנו חיוב ברכה אלא על מעשה שאסור לעשותו חוץ לסוכה, כאכילה ושינה ולא על שהי"י. כ"ח ב'.

ב. יציאת עראי מן הסוכה י"ל דלכו"ע לא חשיב הפסק, דתשבו כעין תדורו אמר רחמנא, ושפיר אדם יוצא מביתו עראי, עי' מ"ב סי' תרל"ט ס"ק מ"ו, ובזה ניחא מה שנתקשה במג"א סי' ח' ס"ק י"ח. סוכה סי' י"א סק"ו.

ג. מצטער בסוכה מחמת גרגישתא וכיו"ב דפטור, יש לעיין עד כמה הוא פטור, וכי יפטור מסוכה כל שבעה, ואפשר דכל שסיפק בידו לבנות סוכה אחרת חייב לעשות כן. סוכה כ"ו א'.

ד. ירדו גשמים מועטים לא חשיב מצטער, שהרי אם פסק הגשם לא הי' יוצא עד שלא תסרח המקפה, וכ"מ ממש"כ הרמ"א סי' תרל"ט ס"ז דישן בסוכה וירדו גשמים מותר לצאת אף קודם שיעור שתסרח המקפה דהוה ל' מצטער, אבל בר"ן משמע דאע"ג דחשיב מצטער מכל מקום אמרינן ל' שלא יצא שלא יהא נראה כמבעט בסוכתו ויוצא, עיי"ש. כ"ח ב'.

ה. נפלה סוכתו לכאור' פטור מן הסוכה עד שיהא בידו לבנות סוכה אחרת וישן חוץ לסוכה, [ואי"צ לילך לסוכת חבירו אם יש בזה טורח גדול], אלא אם כן נימא דחשיב פשיעה לעשות סוכה הנופלת, וצ"ע. שם.

ו. הולכי דרכים שנרדמים ברכבם הרי שפיר נהנים מפטור של הולכי דרכים ומה להם לבקש פטורים נוספים. מכתב. (ומכל מקום אין ראוי לקבוע עצמו לשינה בנסיעה, ואין לסדר נסיעתו לכתחילה בזמן שינה). מפי השמועה.

ז. לטייל בחג לשם שמחת החג לא גריעא מצות שמחה ממצות סוכה. ואמנם גם לזה אהני תשבו כעין תדורו ולא חשיב כביטול מצות סוכה. עפ"י מכתב.

ח. הישן דרך עראי בחצרו בכל השנה או אוכל שם אין לו לעשות כן בסוכות דלא מהני בזה תשבו כעין תדורו ולא הולכים לפי כל אדם לפי מה שהוא אבל ללמוד אמרו בגמ' עיוני בר ממטללתא, והנרדמים שם באונס רחמנא פטרי ומהני התשבו כעין תדורו שלא לחושבו כעבר עבירה אבל יש להימנע מזה. ממכתב. (ומי שנרדם חוץ לסוכה צריך להקיצו שילך לסוכה). מפי השמועה.

תשמישת' נינח מידי עילוי' ואע"ג דלא מבטלי' שפיר דמי, או"ד לא חשיב קרקע כל שא"א להשתמש עליה כמות שהיא, והרי הסוכה גבוהה מכ'. ד' א'.

כו. בשע"ת סי' תרל"ד סק"ג בשם דבר שמואל צידד להקל בסוכה ו' על ו' ויש דופן שעובי' טפח שעליו מסדר שולחנו אם יכול למינח עלי' מידי ולישב שם דנחשוב קרקעית הסוכה על הדופן ונמצא שיש זע"ז ויש גובה י"ט מהדופן עד הסכך [וצ"ל דהיו שני דפנות כאלו דאל"כ אכתי אין כאן אלא וע"ז], וסיים דלבו נוקפו, ובאמת צ"ע מה מקום להקל בזה הא סו"ס עכשו שלא נתן נסר ולא חיברו הרי קרקע הסוכה למטה וע"ו, (והרי בבא למעט מכ' לא סגי באיצטבא טפח אלא צריך שיעור סוכה כדאמר ד' א'), ובפשוטו שיעור סוכה נקבע שיעור החלטי בגודלה לפי הצורך שראו חכמים, והרי מדידתה כשיעור דע"ד לשאר מילי ואין הצורך לשולחן מתחשב כאן כלל, שהרי סגי בשולחן טע"ט ומ"מ בעי זע"ז, ואף בו' על ז' לא סגי, אלא העיקר דלפי הצורך לראשו ורובו ושולחנו קבעו חז"ל עיקר השיעור זע"ז והוא מדאורייתא, וממילא כל שחולק רשות לעצמו לענין שבת ושאר מילי ה"ה לענין סוכה, וממעט משיעור זע"ז לפוסלה. סי' א' ס"ק י"ב.

נוי סוכה הנמשך מתוך ד"ט לסכך ולמטה אם פוסל

כז. אם הנוי מתחיל בתוך ד' לסכך לכאורה יש להכשיר אפילו נמשך קצת מחוץ לד', וכן לשון הגמ' נויי סוכה המופלגין ממנה ארבעה מתפרש שיש אויר ארבעה בין הנוי והסכך, וכן לפי מש"כ הר"ן הטעם משום דכיון דמופלגים ארבעה חשיבי באפי נפשייהו ולא בטלי לגבי הסכך, נמי י"ל דכל שמתחילים תוך ד' לסכך שפיר בטלי לגבי הסכך, וכן לשון הרמ"א סו"ס תרכ"ז שאין לתלות שום נוי אלא בפחות מד' לסוכה, משמע נמי דהתלייה של הנוי תהיה בתוך ד', וצ"ע למעשה כשיש בנוי כדי לפסול, וצ"ע.

נוי סוכה הפוסל את הסוכה אם נאסר בהנאה

כח. סוכה כשירה ופורס נוי בהפלגת ד' אף שפוסל תחתיו מ"מ י"ל דנאסר, [גם אם נימא דפוסל מדאורייתא עי' פמ"ג סימן תרל"ד במשבצות], וכן בפורס מן הצד כשממעט, וכמו שנסתפקנו.

איסור הנאה מנוי סוכה קודם שהושלם הכשר סוכה

כט. אם חסר עדיין בהכשר הסוכה אין הנוי נאסרים, ואפילו כשחסר דבר שאפשר להשלימו ביו"ט, ולפמש"כ הרמ"א בסי' תרל"ח ס"א דאין הנוי נאסר עד שישב בסוכה, משכח"ל כשכבר ישב בסוכה, דאח"כ כל נוי שנותן לתוכה נאסר מיד, ואם פירס עליה סדין והכניס נוי לתוכה אינו נאסר, ואם חזר וסילק את הסדין הרי כל נוי שיכניס לתוכה יאסר מיד.

מַרְבֵּה חַיִּים

מתורתו של הגאון רבי אברהם חיים ברים זצללה"ה

ברין סוכה שחלק אחד גבוה מהשני

סוכה קטנה שרקעיתה אינה שווה בגובהה, חלק אחד גבוה מחברו ואין כאן שימוש רגיל בז' טפחים כאחד, [ומ"מ משתמש בב' החלקים], יל"ע בסוכה זו אם היא כשרה או"ד חסר כאן בשיעור שבעה טפחים, (וכן יל"ד לענין חיוב מזוזה במטבח שיש בו ארונות ובצירוף השטח שעל הארונות יש ד' אמות על ד' אמות במטבח).

והנה בחזו"א או"ח סי' ק"י ס"ק כ"ח כתב דבית חרושת שמכונתי' וספסלי' מחוברים לקרקע וקבועים הרי הם ממעטים הבית מד' אמות, וכל שאין ד"א על ד"א פנויות לאו שמי' דירה, ע"ש.

ולכאור' יש להוכיח מדברי הר"ן ריש סוכה בהיתה הסוכה פחותה מי' טפחים וחקק בה להשלימה לעשרה אם יש משפת חקק ולכותל ג' טפחים פסולה, וכתב הר"ן פי' דאמרי' ביה לבוד לא חשבינן ליה כאילו אינו דאי הכי אור פחות משלשה יהא פוסל בסוכה קטנה דהא בצר ליה שעורא דסוכה אפילו הכי כל שאין בחקק שעור הכשר סוכה פסולה דכל שאין לה חלל י' כשעור הכשר סוכה היא לה דירה סרוחה כדאמרינן בהוצין יורדין. וכ"כ הרב רבי יצחק אבן גיא ז"ל, ע"כ. ומשמע לכאור' דדוקא סוכה קטנה פחותה מי' פסולה דהוא דירה סרוחה, הא דומיא דהכי אי הוה גבוהה י' אע"ג דאין קרקעיתה שווה וחלק ממנה גבוה ואין בה תשמיש של ז' טפחים ביחד, מ"מ הוי סוכה כשרה.

מיהו י"ל דאין כלל ראי' מהר"ן, כיון דסוכה פחותה מי' מתפרש שפיר שפחותה משהו באופן שאין מפריע כלל להשתמש בכלל הז' טפחים בבת אחת, [שאין הפרש הגובה בקרקעית אלא מעט].

ישיבה בסוכה בשעת גשמים תחת הגגון

סוכה שתחת האילן מוקמינן בגמרא באילן שצילתו מרובה אבל אם הי' חמתו מרובה מצלתו הסוכה שתחתיו כשרה, וכת' התוס' (ט' ב') דאם הסוכה שתחת האילן מסוככת כהלכתה לא מיסתברא שתפסל משום צירוף סכך פסול של האילן שע"ג, כיון דכי שקלת ל' לפסול אכתי צלתה מרובה. ועי' מהרש"א י' א' ליישב הסוגיא עם הא דפירס עלי' סדין וכו' וקיצרנו.

ומדברי המהרש"א למדנו נפ"מ למעשה לענין הגגות שמורידים על גבי הסוכה בשעת הגשמים להגן על הסכך, דיח לברר אם נחשב כחדא עם הסכך וממילא נשארה הסוכה כשרה, וא"כ כשיורדים גשמים וסגר את הגגון צריך להישאר לישב בסוכה, או דלמא דאינו נחשב כחדא ואפשר לצאת, דלדברי המהרש"א אמרינן שהגג מתבטל להסכך הכשר כל זמן שאין הגג מרוחק מהסכך עשרה טפחים, משא"כ להבית מאיר בודאי א"א לומר שזה מתבטל לסכך אם לפי הנראה לעין אינו מחובר כאחד עם הסכך. אבל אם יכסה הסכך עם יריעת פלסטיק שהוא מתחבר ושוכב ממש על הסכך נראה דאפילו להבית מאיר נשארה הסוכה כשרה.

סיכוך בנסרים ששימשו כעין כלי

בירושלים נהגו רבות בשנים לסכך הסוכה עם פלאפונים שהם נסרים דקים [ואמר מרן החזו"א דבמקומינו אין

נוהגים לסכך בהם ולא הי' נוחא לי' שיתשמשו בהם], ובשנים שהיו ימי מחסור ודחק בירושלים ולא שנה הגה אחד בדעתו לנסר נסרים מפלטות עץ גדולים הבאים עם הספינה להובלת הנייר לבעלי הדפוס, והוא עשוי באופן כזה שנותנים ערימות הנייר לאלפים על פלטת (משטח) עץ ושוב מכסים אותם מלמעלה בפלטה כזו וכורכים מסביב בחוט ברזל עב. ובאופן כזה אפשר לטלטלם ואפילו לזרקם מאניה לאניה וכו' בלי חשש שיתקמטו וינזקו כי הפלטות עץ מגינים עליהם מב' צידיהם.

ואותו אדם לקח פלטות אלו מבעלי הדפוס וחתכם לבלאפונים (נסרים) דקים כמנהג ירושלים מאז ומכרם בזול לעני העיר. ועפ"י פסק של מורה הוראה מהדור הקודם סיככו בהם שהתיר את הדבר מחמת שעת הדחק מדין פשוטי כלי עץ, ואף אני סככתי בהם את סוכתי, אולם לא הייתי שלם בזה ומיד במוצאי יו"ט ראשון נסעתי לבני ברק אל מרן החזו"א זללה"ה ושאלתיו כדת מה לעשות, והוכיח לי ממשנה מפורשת במסכת כלים שגם פלטות אלו הוי כלי המקבל טומאה.

(ואין בידנו את המשנה שהוכיח ממנה החזו"א לפסול, ואחר פטירת הגאון המחבר זצ"ל שאלו בני משפחתו את הגרד"ל שליט"א על זה וכתב להם שכמדו' דיש לדון מדברי תוס' סוכה כ' א' ד"ה תנן דפי' ההיא דדף של נחתומין דתנן בכלים ומייתי לה בבב"ב ס"ו א' [וע"ש רשב"ם ותוס'] דפשוטי כלי עץ הרחבים העשויים להניח עליהם דבר כדף של נחתומין מטמאין מדרבנן. ועי' מ"ב תרכ"ט כ"ה. [וצע"ש בדבריו סק"ח וי' וצ"ב].

ואולי היה הנדון שאינו עשוי אלא לשימוש חד פעמי. ועל זה יל"ע היטב מתני' דכלים פט"ז מ"ה חותל וכו' ובר"ש ובמפרשי המשנה שם ודו"ק. ואעתיק הרשום אצלי על משנה זו, וכעת ל"ע.

ר"ש ולזרקן טהור. יל"ע א"כ מתני' אמאי הוצרכה לאשמועין באינו יכול עד וכו' הא דומיא דהכי אף ביכול טהור. ויל"ע בכלי עראי דידן. [ועי' תוספתא בר"ש לעיל פי"א מ"ג פלוגתא דר"מ ורבנן בכלי שעשוי לגנוב מן המכס. ודו"ק. ועי' בכלי חרס שעשאו לבשל בו קדשים ודו"ק]. ע"כ).

בדין סוכה שאולה וגזולה

בסוכה ל"א א' מבואר דלרבנן אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חברו בסוכה שאולה, וקרקע אינה נגזלת. וצ"ע טובא שהרי הסברא הפשוטה לכאור' הא דשאני גזל משאלה הוא דשאלה הוי ברשות וגזל הוי שלא ברשות, וא"כ מה לי אי קרקע נגזלת או אינה נגזלת הרי סו"ס הסוכה שלא ברשות היא אצלו, וכי משום שאינה נגזלת ואינו חייב באחריותו יהי' יותר שלו, והרי הדברים ק"ו, וצ"ע.

בדין מיגו דהוי דופן

סוכה בעי שתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח, ואמר רבא וכן לשבת מיגו דהוי דופן לענין סוכה הוי דופן לענין שבת. והקשו עלה אמאי בעינן מיגו לאשווי דופן להאי טפח לענין שבת, והלא מבואר בעירובין דלחי משויא כדופן ומבואר בקמאי דהוי מדאורייתא, וא"כ אמאי צריך מיגו.

והנה נחלקו הפוסקים בדין לחי המועיל כמחיצה מדאורייתא, אם הוא דוקא כששני המחיצות עומדים זה כנגד זה, ובכה"ג מועיל הלחי למחיצה דאורייתא, או דגם בששני המחיצות כמין גאם ומוסיף לחי ליד אחד מהם הוי הלחי מחיצה מה"ת, ולדברי הסוברים דמהני לחי גם בכמין גאם, אמאי צריך מיגו לשבת, צ"ל דאמרינן מיגו משום דאע"פ דג' מחיצות הוי רה"י מה"ת אולם מאחר וחז"ל קבעו דבעינן מחיצה קורה או לחי, לזה בעינן למיגו דמהני בשבת סוכות הלחי, והוי מדרבנן ולא מדאורייתא.

התודה והברכה לנכדו חביבו של הגאון זצלה"ה רבי ישראל ברים שליט"א

ברכת נתן

מתוך כתבי הגאון רבי נתן שולמן זצ"ל

אי שרי לאכול פחות מכזית בתוך הסעודה חוץ לסוכה יל"ע באוכל אכילת קבע אי בעי לאכול כל חלק מהסעודה בסוכה, ואי נימא דאינו חייב יש נפק"מ האם החיוב מחמת יו"ט או מחמת סוכה, דאי משום יו"ט יכול לאכול חלק מהכזית מחוץ לסוכה ונתחדש דבלייל א' צריך לאכול כולו בסוכה, ומהא דתוס' והרא"ש לא תירצו כן, לכאורה יש להוכיח דס"ל דכל חלק מהאכילת קבע צריך להאכל בסוכה.

מיהו אי"ז ראייה כלל, דלפ"ז עכ"פ צריך לאכול מקצת בסוכה, ואילו לשון הגמ' בסוכה לגבי האכילה אחר ליל א' דאי בעי לא אכיל, משמע דאינו חייב לאכול כלל בסוכה. ובגוף הנידון נראה דחייב לאכול את כל שיעור החיוב בסוכה, ואמנם אפשר שכשאכל כשיעור החיוב בסוכה מותרת טעימה חוץ לסוכה, אבל אם לא יאכל את כל השיעור בסוכה ויחד עם מה שאכל בחוץ יש שיעור חיוב, הוי ביטול מצות עשה.

המצטער בסוכה אי קיים המצוה

יש לדון אי ילפינן רק שמצטער אינו חייב בסוכה אבל אם רצה לישב בסוכה חשיב קיום מצוה, או דלמא דלא חשיב כלל מעשה מצוה.

ולכאורה יש לדקדק מהתוס' (ברכות דף מ"ט ב' ד"ה אי) דחשיב מעשה מצוה, דהתוס' כתבו דבלייל יו"ט א' דסוכות יש ב' חיובים לאכול, חיוב מצד עונג יו"ט וחיוב מצד מצות סוכה, והנפק"מ בין חיוב יו"ט לחיוב סוכה הוא בירדו גשמים ואכל כזית חוץ לסוכה, עכ"ד, משמע דאי אכל את הכזית בסוכה בשעת הגשמים, אע"פ שבכה"ג אינו מצווה יצא אף ידי חובת סוכה, ואי"צ אח"כ לחזור ולאכול.

וצ"ע דהא עבד [שאינו מחוייב במצות סוכה] שאכל כזית בלייל א' דסוכות ואח"כ נשתחרר חייב לחזור ולאכול, והטעם משום שלא אכל בשעה שהיה מחויב, וה"נ בנידו"ד באוכל בשעת הגשמים יצטרך לחזור ולאכול כשיפסקו הגשמים.

וי"ל דשאני הכא דאף בשעת הגשמים הוא מצווה אלא שלא הטריחתו תורה לקיים כה"ג, והוי כמי שעלה לו הכזית יותר מחומש ממונו דקיים את המצוה.

וכן יש להוכיח מהרא"ש (שם) שתירץ דנפק"מ בירדו גשמים בלייל יו"ט א' דחייב לאכול בשעת הגשמים, ועל כרחך דס"ל דמצטער חשיב עושה מצוה, דאי תימא דאינו מעשה מצוה אלא שלמדנו ט"ו ט"ו מחג המצות שיש מעשה מצוה מחודש בסוכה, א"כ נחייבו אף באכילת מצה בסוכה.

ויש מקום לדחות דבעלמא אכילה בסוכה במקום צער לא חשיבא מעשה מצוה משום דאינו מעשה דירה, אבל מצטער שהתורה מחייבתו לאכול בסוכה י"ל דמחמת שאין לו אפשרות לאכול במקום אחר ממילא נחשב מעשה דירה. (ויש בזה עוד אריכות במק"א).

בדברי הגר"א שיש מצוה קיומית

כתב המשנ"ב (ס"ק כ"ד) להסתפק בדעת הגר"א דס"ל שבכל ימי הפסח יש מצוה באכילת מצה, דאפשר שגם בסוכות יש מצוה לכתחילה לאכול פת בכל ימי הסוכות, עכ"ד.

ויש מקום לומר שמצוה זו לא תוכל להתקיים בשעת צער [שהוא פטור ממצות סוכה] אפי' אם יאכל יותר מכביצה, דכיון שבכזית לא יוכל להחשב קבע במצטער, כך גם ביותר מכביצה לא קיים המצוה כיון שאינו כצורת המצוה.

ובעיקר דברי הגר"א יש להעיר דבתוס' בר"ה (דף כ"ח ב' ד"ה ומנא) מבואר לכאורה דלא כהגר"א, דהתוס' שם כתבו דלא שייך איסור בל תוסיף בעושה את המצוה ב' פעמים כגון נוטל לולב כמה פעמים ביום או אוכל בפסח כמה זיתים של מצה, עכ"ד.

ולדעת הגר"א שיש מצוה לכתחילה לאכול כל הימים, הא ודאי שהעושה כן לא יעבור בבל תוסיף.

ברכה על ישיבת סוכה בלא אכילה

נהגו שאין מברכים על הסוכה אלא בשעת אכילה, כמש"כ בשו"ע, וכתב הגר"א אע"ג דלפי מסקנא דגמרא סוכה מ"ו א' מברך בכל פעם שנכנס בה, מ"מ עיקר הקבע בסוכה היא האכילה וכולם טפלים והיא פוטרת, ועי' תוס' דברכות י"א ב', ודעת הר"ף והרמב"ם [דמברך על השהיה בסוכה] עיקר, עכ"ל.

ושמעתי מהחזו"א זצ"ל שאין חשש ברכה לבטלה לנהוג בזה ע"פ הגר"א [לברך גם אם אינו אוכל בסוכה].

בל תוסיף בסוכה עם ד' דפנות

עיין בתוס' (ר"ה דף כ"ח ב' סוד"ה ומנא) שכתבו בדפנות הסוכה אע"ג דסגי בשתים כהלכתן ושלישית אפי' טפח, מ"מ העושה ד' דפנות אינו עובר בבל תוסיף, כיון שד' מחיצות עדיף טפי דהוי תשבו כעין תדורו, עכ"ד.

ולפ"ז צ"ב לדעת הרא"ש וכן פסק הרמ"א (סי' תרל"ט ס"ה) דבלייל א' אין דין תשבו כעין תדורו, מ"ט אינו עובר אז בבל תוסיף.

מיהו אי"ז קושיא דאפי' לדעת הרא"ש בעינן עכ"פ שישב בסוכה שיש בה כעין תדורו.

נרדם באונס חוץ לסוכה והקיץ אי חייב לילך לסוכה

כתב המשנ"ב דמי שנאנס וישן חוץ לסוכה, מיד כשיקיץ צריך לילך לסוכה, דהא אפי' בירדו גשמים ופסקו צריך לילך לסוכה אם עדיין לא שכב, והיינו דכיון שלא נשכב לישן אלא נאנס בשינה, הוי כמי שלא שכב דמחוייב לילך לישן בסוכה.

מיהו נראה לכאורה דאיכא גוני דחשיב כמו שכב.

מנחת דבר

**הערות ועיונים מחידושי רבנו הגאון רבי דוב לנדו שליט"א
נלקטו מספר "מנחת חינוך" עם הערות "מנחת דבר" מרבנו שליט"א**

באותו מקום שחברו עומד [דהיינו לפניו ממנו לידו לצד הסוכה, אי אף חוץ ממנו, דהשתא אין על המחיצה שם עשיית מחיצה שהיא כעת דבוקה למחיצת האדם ורק עבוי מחיצה יש כאן כעת ומה שתעשה מחיצה כשילך חברו לא חשיב השתא כמלאכה].

בדין מזוזה בסוכה העשוי' בביתו

כתב הפמ"ג בס"ס תרמ"ג (והובא במשנ"ב סי' תרכ"ו) דמזוזה בסוכה פטור ומשמע חדר של כל השנה שדר בו תמיד ובסוכה מסיר הגג אפ"ה בסוכות פטורה דבשבעה ימים לאו קבע מקרי.

ולפ"ז אם החדר הזה הוא פנימי יצטרך בסוכות להוריד המזוזה ולקבעה מימין הסוכה לחדר כעין הגרע"א הנודע, ולאחר סוכות יורידנה ויקבענה כקדם. [ויל"ע אימת הוה דירת ארעי אם הורדת התקרה ושימת הסכך או בעינן נמי חג הסוכות דלפני סוכות דר בה כדרכו אע"פ שהיא מסוככת כדרכה וכן במוצאי סוכות דר בה כך אע"פ שבמוצאי שמחת תורה עתיד הוא לקבע לה תקרתה הישנה מ"מ השתא מיהא דר בתקרה המצויה לו ולפ"ז לא יוכל לשנותה בערב סוכות אלא ברגע האחרון – ודו"ק – ובשמחת תורה שאינו יכול לשנותה מיד בלילה נמצא דידור בבית שאין לו מזוזה ויל"ע למש"כ הפמ"ג דאם יש לו בית אחר דבשבת ויו"ט מחויב לצאת מביתו אם נפלה המזוזה, וא"כ יאסר לו לדור בשמחת תורה בסוכה וגם יש לדון מצד בית האוצר לענין הרהיטים המצויים שם יעוין נח"צ סוף הל' מזוזה.

הסרת גג שע"ג סוכה כדי להכשירה

ע"י בהסיר הגג שע"ג הסוכה שלא לשם צל, תו ל"מ אף אם יבנה ע"ג גג אחר ויסירונו שלא לשם צל, שהרי אילו הסיר הראשון לשם צל תו לא מפסיל בשני כלל ול"ב בהסרתו לשם צל, וכסברת המג"א, ונמצא דהסרה ראשונה איהי בלחוד הוה מעשה, ואע"ג דנעשית שלא לשם צל, מ"מ שם מעשה בסכך עלה, ותו לית מעשה אחר לאכשורה, ודו"ק.

בדין מחיצת ארעי בסוכה

מחיצה בתוך הבית אם אינה מגעת לתקרה לא מהני להבדיל ולחצוץ לענין דבבר שהבית כוללו (כגון לענין עירוב בשבת בבי' דיורין בבית אחד), אבל לכשעצמו כגון לסוכה בתוך הבית לכאוי מהני. וע"י מדין דסיכוך על גבי מטה בעובדא דשמאי שסיכך על גבי המיטה בשביל הקטן, והמיטה היא ארעי בבית. ויל"ע בהא דעושה אדם את חברו דופן לסוכה כדי שיאכל וישתה בה, אם בסוכה שבתוך הבית נמי מהני, או דלמא דהאדם הוא ארעי ביחס לבית ואינו נעשה מחיצה.

בדין מחיצה המתרת בסוכה

עושה אדם את חברו דופן לסוכה ואפי' ביו"ט אם אין חברו יודע שעשאו דופן, ויש להסתפק אם אחר שחברו עומד יכול להניח מחיצה מעליא כיון שעכשיו כל עוד חברו עומד שם אינו מחיצה המתרת כיון שחברו עומד כמחיצה, או דנימא שלאחר שחברו ילך נמצא למפרע שעשה מחיצה המתרת.

והנה אף את"ל דאסור לשום מחיצה מעליא שתתיר אחרי שחברו ילך, אכתי יל"ד אי שרי לשים המחיצה

ניתן לקבל גליונות חזו"ת דאורייתא ומנחת דבר על המועדים בכתובת d7080@013net.net

מי שיש בידו מכתבי חידו"ת וכתבים מרבנו שליט"א ורוצה לזכות את הרבים יפנה ל- ardt832@gmail.com

בדיני סיכוך ומעמיד בדבר המקבל טומאה

בדין הנחת סולם על הסוכה לסכך עליו כתב השו"ע סי' תרכ"ט סעי' ז' דיש להסתפק אם מותר, ולכן כתב הרמ"א דאין להניחו. וכתב המגן אברהם סק"ט שהוא מחמת הנקבים שתוחבים בהם את השליבות שהוא בית קיבול. ואם הנקבים הם מפולשים מצד לצד אין זה כלי. ובחזו"א או"ח סימן קמ"ג סק"ו דן שגם אם הנקבים מפולשים חשיב כלי קיבול ע"ש.

וכל זה לא שייך בקורות שעושים בסוכה להעמיד הסכך (או אפילו לסכך עצמו) שנוקבין אותם בקצותיהם להשליבם זה בזה וכיו"ב, דמסתמא אין עליהם תורת כלי בשביל זה, ועוד דאין עשויין ליטלטל מלא וריקן, ועוד דעשויין לשמש עם הקרקע.

ואולי שימוש הקורות לקבלת הכלונסאות לא דמי לצינורות (עי' בשו"ע יו"ד סי' ר"א סמ"ח דמשמש עם הקרקע ולא מקבל טומאה מחמת כן), דהתם אין להם שימוש כלל עם הקרקע, דשימושם הוא נפרד, אלא ששימושם הוא כשהם מחוברים עם הקרקע, ומשא"כ שימוש הקורות הנ"ל עיקר שימושם הוא לשם היותם בצורה זו חלק מבנין המשמש בתפקיד בית לז' ימים, ועיקר שימוש בית הוא שימוש עם הקרקע, [ויל"ע סוכה ל"א א'] ולהכי אולי ניתן לחשבם כמשמשים עם הקרקע שימוש משותף. [ויל"ע בחזו"א יו"ד קכ"ו סק"ט ד"ה ואם (ויעו"ש ד"ה ומיהו, ודו"ק) וצ"ע שם] ולא בעי "את" ממש בדוקא. וצ"ב.

גם יתכן, אולי, דצורה הנ"ל לאו שם כלי עלי, אלא צורת בניית בית. גם יש לעי' בזה בגדרי מטלטל מלא וריקן.

אבל יל"ע בעיקר דין כלי קיבול המשמש את הקרקע. דבחזו"א יו"ד קכ"ו ד' (ד"ה ובד"ח) כתב לענין אביק דטמא מדרבנן טומאה קלה אף דנעשה לשמש עם הקרקע. וע"ש להלן סק"ה ד"ה ולהאמור לענין פקק של עץ שחרו בו מקל להיות לו יד להכניסו ולהוציאו חשיב כלי קיבול ומק"ט אך אם עשאו מתחילה לסתימת המקווה הוא טהור מדין עשאו לשמש עם הקרקע. וצ"ב. ועי' באה"ל ריש סי' תר"ל בשם הגר"א

(ומקור דבריו הוא מהריטב"א) דבדבר המק"ט מדרבנן לא גזרו להעמיד בהם, ובמ"ב סי' תרכ"ט כ"ה כתב דכלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר י"א דמק"ט מדרבנן דדמי לבית קבול ואין להניחו על הסכך להחזיקו. ויש לחלק בין פסול דעיקרו מה"ט לפסול דעיקרו מדרבנן ועי' פמ"ג (שם א"א סק"י"א שצידד להקל כדברי ביאה"ל הנ"ל וסיים שירא שמים יחמיר ע"ע). שו"ר בס' כו"ח החדש לרע"א (עי' כו"ח קמא ח"ב סי' מה שחיזק ד' הפמ"ג להקל).

בדין שלא יהא סכך קודם לדפנות

אין לעשות הסכך קודם לדפנות כמבואר ברמ"א, ומיהו לכאוי אין סדר לסיכוך ושפיר דמי להתחיל לסכך באמצע הסוכה [אע"פ שאינו סמוך לדופן, ואין בזה חסרון של סכך קודם לדפנות] ואי לאו הכי גם מן הצדדים לא יהני למאי דבעי כל אורך הכשר סוכה, ועי'.

ועי' בקדם הסכך לדופן עקומה אם חשיב סכך קודם לדפנות (אפי' מסכך כשר תחת תקרה ומילתא דשכיחא הוא).

טלטול האסור מבית לסוכה

כתב המשנ"ב סי' תרל"ד סק"ח דמי שיש לו סוכה בשדה סמוך לביתו כגון בכפרים אסור להוציא מביתו לסוכה דרך רה"ר או כרמלית, וכן שני סוכות בחצר אחד שלא עירבו עירובי חצרות אסור לטלטל מזו לזו, ע"כ.

[ולכאוי לא איירי בשני סוכות מרוחקות זו מזו בחצר אחת, שהרי כבר כתב קודם שאסור לטלטל לסוכה דרך כרמלית].

ויתכן שכן הי' אז בהווה שהיו הסוכות של בעה"ב צמודות זו לזו ופתוחות מזו לזו, ופתוחות כ"א לבית של בעליה אסור לטלטל כלים ואוכלים ששבתו בבית, ובשבתו בסוכה יעוין מ"ב סי' ש"ע סק"ד ובשעה"צ. [ועיקר הענין כאן אתי לאשמועינן שלא התיר אמד"ר לצורך מצוות סוכה עי' פמ"ג בפנים. ולא נחתין לגדרי דין בית דירה בעירוב].

חדוותא דאורייתא בעניני סוכה

הערות וספקות שנלקטו מתוך מו"מ

עם הגאון רבי דוב לנדו שליט"א

(נכתבו ע"פ הבנת השומע)

בעי סוכה, סעודה להשלים י"ד סעודות חשיבי, דלא גרע ממטייל בסוכה דטיול לא בעי סוכה מ"מ מצוה קעביד, ה"נ אף על גב דפירי לא בעי סוכה מ"מ מצוה קעביד עכ"ל. וכן נראה בבעל המאור [עי' פסחים כ"ו ב' שבפסח אין מברכים כל שבעה שיכול לאכול פירות וכיו"ב אבל בסוכות מברכים שחייב לישן ולטייל בסוכה].

בגדר החיוב שינה בסוכה

מצינו בר"ה כ"ט א' לישנא בגמ' דהישן בשמיני בסוכה ילקה, ומוכח מזה לכאור' דלא רק השינה בסוכה הוי בכלל המצוה אלא מה ששוכב לישון בסוכה הוי נמי בכלל המצוה. דאל"ה לא משכחת לה כמעט התראה וקבלתה תוך כדי דיבור לשנתו. ולפי"ז י"ל דיהי' אסור לשכב לישון לפנות ערב דשמיני עצרת אף שידוע שלא ירדם אלא בלילה. ויל"ע אם לא נרדם לבסוף אי יש בזה קיום עשה או"ד דבעי דוקא שירדם אח"כ. ואי בעי שירדם א"כ יהי' בהתראת ספק. ולכאור' מוכח מתוס' ברכות י"א ב' (ד"ה שכבר) דכתב טעמא דאין מברכין על השינה בסוכה שמא לא ירדם והוי ברכה לבטלה שהרי אין בידו לישן כל שעה, ומשמע דאם לא נרדם לבסוף אין בזה מצוה.

סתירה בהכשר הסוכה ממנ"פ

בדברי הבכורי יעקב באיצטבא באמצע הסוכה דכשר גם מסביב שלא ע"ג האיציטבא מדין פסל, (יעוי' שעה"צ סי' תרל"ג ס"ק כ"ג שהביא דבריו). וכתב שם דיכול לישב אחד כאן ואחד בדופן שכנגד ובאדם אחד צ"ע, הנה לענין להוציא בברכה את היושב כנגדו תחת

בל תוסיף בסוכה בשולחנו בתוך הבית

בפלוגתת תוס' ור"ן סוכה ג' א' בשולחנו בבית דגזרינן שמא ימשך אחר שולחנו ולא יוצא המצוה כששולחנו בבית, ונחלקו אם הא דלא יצא היינו מדרבנן או מדאורייתא, הי' מקום לומר נפ"מ ביניהם אם יושב כך בשמיני אם עובר על בל תוסיף דאם פסול מדאורייתא אינו עובר, אבל באמת זה אינו דאף אם פסול מדאורייתא כיון שהוא רוצה לקיים המצוה כך עובר בבל תוסיף, ולא פסלו רבנן הסוכה בכה"ג מדאורייתא אלא אמרו שלא יוצא מדאורייתא.

שתיית מים בסוכה

במשנ"ב סי' תרס"ח סק"ו הביא מחלוקת אחרונים אם שייך בל תוסיף באכילת פירות וכיו"ב בסוכה ביום שמיני. שבדרך החיים אסר ומחה"ש התיר. משמע בדה"ח שגם באכילת פירות ושתיית מים שפטורים מן הסוכה יש קיום מצוה, ושייך בל תוסיף במצוה קיומית. (ולכאור' לפי זה לענין הא דשם שמים חל על הסוכה ששיבתה מקדשתה ואוסרתה, גם שתיית מים תאסור את הסוכה.

ואשה היושבת בסוכה אם אוסרת הסוכה ומתקדשין עצי הסוכה אע"פ שאינה מחויבת במצות סוכה, יש להוכיח מהא דסוכת גנב"ך כשרה, והיינו סוכת נשים, ואם נימא דנשים מקיימות מצוה בשיבתן בסוכה לכאור' לאו חידוש הוא דלאו בני חיובא.

וכעין זה נראה כבר בראשונים שיש מצוה וגדר ישיבה בסוכה גם בדברים שאין אכילתם קבע בסוכה. שכ"כ בספר הישר (תשובות) סי' ע' ואף על גב דפירי לא

הדופן עקומה ודאי שפיר דמי ולא חשיב כאדם אחד, וכן יכול לאכול חצי כזית (של מצוה) כאן וחציו בצד שכנגד ולא חשיב אדם אחד, וכן לחנך את בנו בסוכה בשעה שהוא יושב בצד אחד ובנו יושב בצד שני נמי שפיר דמי ולא חשיב אדם אחד דלגבי הבן חשיב שם סוכה כשרה, ורק י"ל נפ"מ ביושב ראשו כאן ורובו תחת דופן האחרת אם גזרין בזה שמא ימשך.

ספק מצטער

אדם שיש לו ספק אם יוכל לקיים בסוכה מצות ישיבה או שיהא מצטער, נראה שהוא חייב להכנס לסוכה. ואינו יכול לומר שבביתו לא היה טורח בספק כזה וממילא אין זה כעין תדורו. שהרי אם הסוכה ראויה לו, אחר שיטרח ויגיע לסוכה יוכל לשבת בה כעין תדורו.

אדם הממעט שיעור סוכה בסוכה ארעי

עושה אדם את חברו דופן לסוכה כדי שיאכל וישתה בה, והנה אם הסוכה מצומצמת בשיעורה ועומד עוד אדם בתוך הסוכה הרי זה ממעט משיעור הסוכה, כיון שהדפנות שלו ארעי והאדם הוא ארעי הרי האדם הארעי מבטל וממעט משיעור הסוכה.

ויל"ע במחיצה ארעי ויש שם עוד דבר ארעי בסוכה ומ"מ הוא אינו ארעי כהדופן מהו למעט בה, ועי' שולחן שתוך הסוכה והרי הוא ארעי ביחס לדופן מאדם וכו'.

סוכות בבתי כנסיות

הסוכות שעושים בבתי כנסיות ובחנויות שפתוחות ברוח רביעית אף שאין נח לישן בהם (וגם לאכילה אין שם צניעות וישוב הדעת) אפשר לאכול ולברך בהם. שאין עלינו להשוות סוכה לבית שלנו, דמ"מ מי שלא היה לו בית אחר היה נכנס עכ"פ לשם לדור ולא ידור בלא בית כלל, וא"כ די בכך.

וכבר היה לעולמים כן ככתוב בנחמיה ח' ויצאו העם ויביאו ויעשו להם סכות וגו' ובחצרות בית האלו'

וברחוב שער המים וברחוב שער אפרים. (ומסתבר שהסוכות בחצרות בית ה' היו מיועדים לרבים ולא היתה בהם צניעות היחיד כדרך איש וביתו).

הכשר סוכה בעובי המחיצה

יש לדון במחיצה שאינה מגעת לסכך, ויש עליה סיכוך, אם יש תורת סוכה בעובי המחיצה. שאף שאמרו בגמ' שבת שחודה החיצון של מחיצה גודר את הרשות היחיד, ואמרו ק"ו אם לאחרים עושה מחיצה לעצמו לא כ"ש. מ"מ דפנות סוכה הם ענין אחר ממחיצות שבת ואולי אין למקום זה תורת סוכה. ונ"מ גם לגזירת שמא ימשך אם מותר להניח מאכלו על עובי המחיצה או אדן החלון שיש עליו סכך או דלמא דהוי כשולחנו בתוך הבית. ובכלל ספק זה בדין אדם שנעשה דופן לסוכה אם כשיש על גביו סכך הוא עצמו יכול לאכול בסוכה.

ואת"ל דהוא פסול משכח"ל סוכה שיש לה ג' מחיצות ויוצאת מהמחיצה האמצעית מחיצה קטנה כעין לחי. שאם מעליה הוא פסול הרי זה כאויר והוא הפסק למחיצות הסוכה (שעכ"פ כנגד המחיצה הקטנה אין ג' מחיצות שאין צד אחד יכול להשתמש עם המחיצה שאחר האויר).

ויש עוד ציור השייך לדין זה במחיצה משופעת כלפי חוץ אם האויר שבפנים כשר לסוכה. ומסברא אומרים גוד אחית רק מראש המחיצה. אבל בפירוש הגר"א לירושלמי כלאים פ"ו ה"ב נראה שאם היתה המדרגה בשיפוע דנים כל עשרה כמקום לעצמו. ואם זרע בטפח עשירי מין אחד רשאי לזרוע מין שני בטפח י"א אף שאין ביניהם אלא הרחקה טפח מ"מ הם שתי רשויות. ועי' חזו"א כלאים סי' יב סקכ"ג. ולדבריו במחיצה כזו לסוכה, יאסר להוציא ראשו על גבי המחיצה מעל עשרה טפחים.

דברי דן

מתורת הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

במשנתו של רבנו הגדול מרן החזו"א זללה"ה

ברכת לישוב בסוכה בלא אכילה

איתא בסוכה מ"ו א' נכנס לישב בה אומר לישב בסוכה, ע"י ב"י סימן תרמ"ג דלשון זה משמע אע"פ שאינו אוכל ושותה כלל מברך, ואין נוהגין כן שאין מברכין אלא בשעת אכילה, ואין נוהגין כאותה ברייתא, ולשון זה צ"ע דמאן פליג אברייתא, ותו דלמאי דקיי"ל כרבי הרי יש לברך בכל פעם שנכנס וכמ"ש תוד"ה אחד, ואנן נהיגין כר"ת שמברכין רק בשעת אכילה ופוטרים שאר דברים, ע"י בבהגר"א סו"ס תרל"ט שכתב אע"ג דלפי מסקנא דגמ' מברך אכל פעם שנכנס מ"מ עיקר הקבע היא האכילה וכולם טפלים והיא פוטרת וסיים דדעת הר"י"ף והרמב"ם עיקר, [וכ"ה במעשה רב לברך על כניסה לחוד בלי אכילה וכפי הנראה היתה דעתו של מרן החזו"א זללה"ה שאפשר לברך לישוב בסוכה אף שלא בשעת אכילה כדעת הגר"א], וי"א דמ"מ כשרצה מרן ז"ל לאכול תיכף המתין עם הברכה עד האכילה.

והנה דברי ר"ת הם ברא"ש ברכות י"א ב' וכן בסוכה שם ויעו"י"ש, וע"ע במרדכי בסוכה פ"ד, וס"ל דהברכה על הסעודה פוטרת שאר דברים עד סעודה הבאה, ומשמע דלר"ת אין הפסקים מפסידין את הברכה שאפילו שחייב לברך על השינה ברכת האכילה פוטרתו, וע"י מעדני יו"ט בברכות אות פ', ולכאורה י"ל משום דלדעתו אין מברכין כלל על שאר דברים רק על אכילה, ואכתי לא ברירא דהניחא שאר דברים אבל שינה דהוא חיובא כמו אכילה למה שלא יתחייב בברכה כד איכא הפסק באופן שחייב לברך שוב, (וכמו בלא בירך כלל על אכילה ובא לישן שיש לו לברך וכמ"ש להלן, וע"ש דבמ"ב משמע דל"ד על שינה דה"ה שאר דברים) וצ"ע, [ופשוט דהאי סעודה הבאה היינו כשהפסיק שאז צריך לברך על סעודה הבאה ולא ביושב בסוכה כל הזמן ולא יצא ממנה ודלא כב"ח בס"י תרמ"ג וכבר כתב המ"א בסו"ס תרל"ט שדבריו תמוהין ע"ש].

ויעו"י"ן בתוס' ברכות י"א ב' שדנו בטעם שאין מברכין על שינה בסוכה, ואין כונתם על לשון הברכה לישן, אלא שיברכו כשבאין רק לישן אחרי שה"י הפסק מברכה שבירך על הסוכה, ודנו בזה מפני שרגילין שאין מברכין אלא על אכילה, ויעו"י"ן ברא"ש שם, ומה שתירצו דברכה דאכילה פוטרתו היינו כשיטת ר"ת דמברכין על אכילה וסגי בזה

בדין מעמיד בסכך ע"ג כותל אבנים

להעמיד הסכך בדבר המקבל טומאה, אף שיש לסמוך על המקילין מ"מ ראוי להיזהר בזה, ע"י משנ"ב ס"י תרכ"ט ס"ק כ"ו ובסו"ס תר"ל ובשעה"צ שם, ולשון החזו"א או"ח ס"י קמ"ג סק"ב דאנו נוהגים להחמיר ע"ש, ובענין לסמוך הסכך על כותל של אבנים יש להקל אף להמחמירים במעמיד וכמ"ש הר"ן והריטב"א וכתבו שכן נוהגין, וכ"כ במ"ב, וע"י ר"ן וריטב"א שיש נוהגין כו' וע"י מג"א סימן תרכ"ט סק"ט, וכתב שם בחזו"א דעל כותל אבנים נוהגים היתר לסמוך הסכך, ואפי' אם נותן חוטי ברזל בתוך הכותל לית לן בה, כיון שעיקר הכותל של אבנים ועפר וטיט, וגם הברזל אינו נראה וגם הכותל עומד בעצמו ואין הברזל רק לחזק שלא יפול ע"י הכאה ותנועה, ובסוכתו של מרן החזו"א זללה"ה היו בליטות יוצאות מהכותל בשני הצדדין של הבית והניחום עליהם קרשים וסיככו על גבן.

עוד העלה בחזו"א שם דאין לקבוע הכלונסות במסמרים דאף אם המעמיד של המעמיד מקבל טומאה חשיב כמעמיד בדבר המקבל טומאה לדעת המחמירים במעמיד, [וזה דלא כמשי"כ המג"א והגר"א בס"י תרכ"ט ס"ח ע"ש], ומיהו דוקא אם הכלונסות אינם נסמכים על הכותל אלא המסמר משלבו אל הכותל, אבל אם הכולנס נסמך על הכותל ומחזקו במסמר שלא ישמט ממקומו בשעת עריכת הסכך עליו לית לן בה כיון שעומד בלא המסמר, ויש להעיר לגבי ברגים של פלסטיק דהוי בכלל מעמיד דמעמיד מאחר שא"א לסכך בהם, ושכיח לסכך בכיו"ב.

ושמעתי שאחד אכל בליל א' דסוכות בסוכה שעשוי ע"י מעמיד בדבר המקבל טומאה, ושאל למרן החזו"א ז"ל אם צריך לחזור ולאכול הכזית בסוכה אחרת והשיב שאין צריך.

ויש שעושים עמודים של עץ ועושים בהם נקבים מפולשים ומכניסים בהם את הקרשים שלמעלה שהסכך נשען עליהם, וי"א משמ"י דמרן החזו"א ז"ל שהשיב דשפיר דמי לעשות כן, ולא דמי לסולס דבס"י תרכ"ט ס"ז דהוי כלי עץ העשוי לנחת ועוד דהוי דרך בנין, וע"י חזו"א שם סק"ו.

יש מי שאומר שמרן החזו"א ז"ל התיר לעשות הסוכה מהקרשים שהבנאים סומכים בהם הגג בשעת הבני' מפני שאין על זה שם כלי.

לפטור שאר דברים, ומשי"כ א"נ משום שמא לא יישן כו' הוא כדרך הר"י, וכמבואר כ"ז ברא"ש שם, ומשמע דלר"ת כד ליכא ברכה דאכילה כלל כגון שבא לסוכה רק לישן בלחוד, יש לברך דאין כאן סמך דברכת אכילה, [וכ"מ במ"ב סו"ס תרל"ט ס"ק מ"ח, ולי"ד שבא לישן ע"ש, וע"ש עוד בשם הח"א, וע"ע מש"כ שם לגבי הולך לסוכת חבירו ובמש"כ בשעה"צ אות צ"ג, והוי עובדא שמרן החזו"א ז"ל כשבא פעם לסוכה בברית מילה להיות סנדק, בירך לישב בסוכה ואף שלא אכל שם והוא כמשי"כ מיהו בלא"ה כמדוי' שסבר כהגר"א וכנ"ל].

בדין סוכה ישנה שדר בה כל השנה

בבכורי יעקב כתב להחמיר בסוכה שעשאה לשם מצות סוכה ואח"כ הי' דר בה כל השנה מפני שאין ניכר שדר בה לשם מצוה כבסוכת היוצרים ע"ש, ולא דמי, דהכא יש לחשבה לסוכת מצוה כל השנה אלא שמשמש בה לצרכו בין חג לחג, ולא אשכחן אלא כשהסוכה היא ביתו כל השנה ואז אפילו שהיא עשויה לצל כמ"ש המג"א לדעת רש"י מ"מ חשיב כעין ביתו של כל השנה דפסול, דמכיון שאינו ניכר שינוי אינו יכול עכשיו לחשוב את ביתו למצות סוכה, אבל הכא הוא גר בסוכתו כל השנה ולא אשכחן שפסלו כה"ג מטעם אינו ניכר. ומיהו לענין לחדש בה דבר ע"י משנ"ב סימן תרל"ו סק"ז דסוכה העומדת משנה לשנה (היינו אף אם לא דר בה כל השנה) כיון שעבר החג בטלה העשיה וצריך לחדש בה דבר ע"ש.

ומשי"כ שם בבכורי עוד שאם כסה על הסוכה בגג לכל השנה אינו מועיל לגלות הגג תמוה שהרי בכה"ג הי' דר כל השנה בבית ולא בסוכתו וכשמסיר הגג הרי ניכר מצות סוכה שהפסיק לגור בבית ודר בסוכה, והרי הסוכה נעשית לשם סוכה, וע"י סו"ס תרכ"ו, ובמ"ב סימן תרל"ו סק"ח העתיק דבריו והוא תמוה, וזכורני שמרן החזו"א ז"ל חלק על דבריו, דעובדא הוי בסוכה כזו שהי' מסגרת קבועה בבית מעצים העשויים שתי וערב ועל גגה רעפים והסירו הרעפים קודם החג, (אין זכור לי כעת אם הי' במסגרת כדי צילתה מרובה מחמתה או שהצטרפו להוסיף קצת סכך), ואמר אז תרי טעמי מעלייתא להכשיר נגד הבכורי ואינו זוכרם ואולי הן הן הדברים כנ"ל.

וע"י בכורי יעקב שם דאם לא דר סגי בגילוי הגג לבד (היינו לשיטתו דבדר פסול) כיון דבשעת סיכוך הי' הגג מגולה, ולא הזכיר לגבי חידוש, דלכאורה גילוי הגג שהוכשרה על

ידי זה הסוכה אין לך חידוש גדול מזה, וה"ה בדר בה (למש"כ לעיל דלא כהבכורי) א"צ לחדש דבר.

בדבר סיכוך בפלפונים

בדין סיכוך בנסרים אף דקיי"ל לדינא דשרי לסכך בנסרים שאין בהם ד', אמנם כתב בטור בשם הסמ"ק דנהגו העולם שלא לסכך בהם כלל דלמא אתי לסכך בהם בקביעות בענין שאין הגשמים יכולין לירד בה, ובד"מ שם הביא בשם הג"מ דאם סיכך בנסרים דאפי' פחות מג' פסולה דהוי כבית ממש הואיל ובזה"ז כולן מסככין בתיהן בנסרים שאין בהם ג', ויש לפרש בגמ' דמיעוט עושין גם בפחות מג' ומ"מ לא גזרו בהן דקנים בעלמא ניהו, וצ"ל דכיון דכולם היו מסככים בתיהן בנסרים פחות מג' שאני דשוב ראוי לגזור בזה.

והנה בשו"ע שם סעיף י"ח כתב ואם אין ברחב ד' כשרים אפילו הם משופים שדומים לכלים ונהגו שלא לסכך בהם כלל, והוא מדברי הסמ"ק שמא יסכך בענין שאין המטר יכול לירד בה, ולפ"ז גם לדידן שאין מסככין בתינו בנסרים יש להחמיר וכמ"ש במ"ב שם ס"ק מ"ט לענין הלטי"ש ושינדל"ין דאף שאין מסככין בהם בתיהם יש לחוש מטעם גשמים כהסמ"ק, וכ"מ בב"ח ע"ש, ובמשנ"ב שם הביא הך דד"מ בשם הגמ', וכתב דבזה"ז דמסככין בתיהם בנסרים שאין בהם ד' טפחים איכא גזירת תקרה, וצ"ע למה לא העתיק כמ"ש בד"מ דאפי' בפחות מג' פסולה, וכ"מ בב"ח בשם הכלבו דאסור בנסרים דקים, ומבואר שם דאף בפחות מג'.

והנה במה שנקרא כהיום פלפוני"ם לכאורה הם נסרים דקים וא"כ שייך בהו טעם דשמא יסכך בענין שלא ירדו גשמים, ומטו משמ"י דמרן החזו"א ז"ל דלא הוי ניחא ל"י שישככו בהם, וצ"ע אם מטעם הנ"ל או שהי' לו עוד טעם בדבר (ע"י ביכורי סימן תרכ"ט אות ל"ב), וכן נהוג גבן לסכך רק בענפי עץ ובלולבין (וכמנהג אבותינו בכל הדורות וכמ"ש ב(עזרא) נחמ"י צאו ההר והביאו וגו'), [ומה שיש שמסככים בהם בטענת שאינם צמודים והדוקים זל"ז בחוזק ואינם מעכבים הגשמים, הרי כתבו שהמנהג שלא לסכך בהם כלל שמא יסכך בענין שאין המטר יכול לירד בה, ואף את"ל דבשל דידן קשה או א"א לתקן באופן שלא ירדו גשמים, נראה דלית לן לחלק בזה מדנפשי, מאחר ומשכח"ל הדבר בנסרין, (והגע עצמך אם הי' צריך לסוכה באופן שלא ירדו גשמים ולא הי' לסיכוך רק הפלפוני"ן היו כבר מוצאים עצה לכך וכגון ששימו עוד שורה על גבן או

בע"א), אין לפרוץ גדרן של ראשונים דלא הוי נוחא להו שישכחו בנסרין כלל).

בדבר סיכוך במחצלאות המחודשים

לענין סיכוך במחצלות של ערבה ע"י בבה"ל סימן תרכ"ט ס"ו ד"ה עומדת, שהעתיק לשון הביכורי יעקב, וסיים כל שומר נפשו ירחק מזה, ובבכ"י שם כתב אח"כ לשון זה ואל יטוש תורת אמו מנהג אבותיו שנהגו בכל מקום לסכך בענפי אילן וכדומה, וכעין זה כתב הפמ"ג בסוף ה' סוכה (בסו"ס תרמ"ג במ"ז ד"ה אמר) וז"ל הסכך מן ענפי אילן דוקא עם עלים אז יוצא ידי חובה לכו"ע כי אף לטי"ש וקנים יש לפקפק בהם עתה גזירת תקרה (איברא דבבה"ל הנ"ל כתב שא"י מה שייד גזירת תקרה ע"ש) וכ"ש שיש לגמגם אם קולע קנים ועושה כמין דופן וכדומה ומסכך סכך בהם כו' ע"ש.

ויש בזה בכדי לעורר שאין זו דרך החכמים והמדקדקים במעשיהם לעזוב דרכי אבותינו ורבותנו ולהנהיג סיכוך במחצלאות, וכמעט הולך ונשכח סיכוך הרגיל, ופשיטא לי שלא היו רבותנו בעצמם נוהגים בכך, ושלא ה' רוחם נוחה משינויים כמו אלו, וזה מלבד ששמעתי שיש עכ"פ כמה דברים לדון עליהם, גם כהיום במשך הזמן מתחדשים דברים וצריכים לעמוד על המשמר (אף את"ל שיש להכשיר את של היום) שלא לבא לידי חשש פסול ממש או לידי נאמנות הסוחרים וכו' באופן עשייתן (עכ"פ לאינן בקיאים בדבר), או לידי חשש שצריך הכרעה (וכבר אמרו בכעין זה לא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם), ואל נא נמנע מטירחא ומזיעה של מצוה פעם בשנה, (ואשכחן בגמ' ישראל דדאיגי במצוות כו'), ולישנא דקרא צאו ההר והביאו עלי זית ועלי עץ שמן וגו', ונמשיך מנהג אבותינו בדינו וכנהוג גם כהיום אצל המדקדקים המבקשים לעשות כל מעשיהם עפ"י רבותנו שנמסרה תורה על ידיהם וד"ל.

בדין הכנסת קדרות תחת דופן עקומה

היכא דאיכא דופן עקומה ואין ישנין תחתיו דהרי הוא סכך פסול ודינה כדופן, יל"ע אם שרי להכניס שם קדירות וכיו"ב דברים שאין להכניסן לסוכה, וכמו"כ יש לשאול לכאורה כשיש בתוך הסוכה אויר או ס"פ שאין ישנין תחתיו אם שרי להכניס כל הני תחת מקום זה, הנה ראוי לד"ז לא ידענא, אבל לכאורה מסברא דכל שהדפנות משמשין שם לסוכה חשיב המקום כסוכה דדפנות קובעים מקום הסוכה והן מכשירין אותה וכדילפינן מבסוכות לענין כמה דפנות צריך (ולדעת הרמב"ם גם עצי דפנות אסורין ואין נאותין מהם לדבר אחר ושפיר י"ל דאין

מכניסין שם דברים מאוסין (לסברת מיאוס) וע"י חי' הגר"ח הלוי בדעת הרמב"ם), וגם בביתו כשיהי' הפסק באמצע כמה טפחים אויר אף שמקום האויר אינו כבית דירה מפני הגשמים והחמה, וכי יניח שם חצבא ושחיל, והרי בעינן תשבו כעין תדורו, וכ"ש תחת המטה דאף שאין המקום ראוי לצאת בו אינו אלא ענין עראי שאפשר להוציא המטה או לרחקה ממקום הסוכה, ואף אם יעשה ד' דפנות דופן עקומה נראה דחשיב לענין זה כל המקום כסוכה אלא שיש לה ד' דפנות וגם מאן יימר מי הם השלשה ומי המיותר, (גם אין בזה נ"מ אם הדופן עקומה הוא סכך פסול ממש או שפסולו משום תולמ"ה, וכדין דופן עקומה לענין הכשר הסוכה ע"י י"ז א' ופשוט).

ואמנם אם כגון במקום שנכנסין לסוכה יש מלפני זה כמו חדר של בית ונראה כמו שדפנות הסוכה ממשיכות לשם והוא מקום פסול לגמרי שעל גביו יש סיכוך של תקרת בית, אף שאין מחיצה בין הסוכה להבית והכל המשך אחד נראה דשפיר דמי להכניס שם קדרות דסו"ס אין כאן סוכה כלל ולא איכפת לן במה שנראה כחדר אחד עם הסוכה, וליכא כאן משום בזיון סוכה או תשבו כעין תדורו, (וכי אם יהי' ההמשך הזה עד סופו מאה אמה נאסור להכניס שם קדרות), והעירוני דבבכ"י סימן תרל"ט אות י' מחלק בין אם איכא ג' דפנות בלי הדופן עקומה או שהיא מהג' דפנות ול"נ לחלק וכמ"ש, גם אין לומר משום דעצי דפנות אסורין, וכי אם יש ד' דפנות לסוכה עצי אחת מן הדפנות מותרין, וגם מאן מפיס איזה, והדבר מבואר בסי' תרל"ח ס"א ובבה"ל שם ד"ה ואם, יעווי"ש בכ"ד, ותו דאפילו אם באנו להוציא את הדופן היתירה, מאן יימר להוציא הדופן העקומה והרי כולן כשרות לכתחלה ודופן עקומה הלמ"מ, ובסתמא היא גם הראשונה וע"י שו"ע ובבה"ל שם, ושמעתי שיש מי שרוצה לחלק בין אם הטעם משום מיאוס או משום תשבו כעין תדורו, ולפמשנ"ת משמע טפי לחומרא לכל הטעמים, ועכ"פ ראוי בעינן, וגם הבכ"י הרי ס"ל לחומרא בעצם הדבר.

שינה יחידי בסוכה

לענין לישון יחידי בסוכה כתב במעשה רב שהגר"א ז"ל השיב דשומר מצוה לא ידע דבר רע, ולכאוי מכאן ראוי שאין הפי' באיסור שינה בבית יחידי שהבית הוא יחידי, אלא האדם הוא יחידי, וכמדו' שכשאמרתי לפני מרן החזו"א ז"ל פ"י זה שאומרים אותו בשם הגר"א אמר שאין זה הפירוש הנכון. וע"י בצוואת ר"א הגדול אות כ"ב בשום בית, ע"ש.

מכתב שאלה מח"א שליט"א

בלמדי קצת כעת במסכת סוכה נתעוררתי בענין שנוגע למעשה והנני כותבו בזה והוא שמצוי בסוכות שעושים במרפסת ויש שם כיור ומדף של שיש, והשאלה אם מותר לישן תחת השיש או דהוי כתחת המטה, דיתכן דדוקא מטה חשיב אהל משום דעשוי להגן על מנעלים וסנדלים שתחתיה משא"כ בהמדף של שיש דלגבה עשויה, וצ"ע בסוגי' כ"א ב' דמעיקרא דמשני שאני מטה הואיל ולגבה עשויה משמע דס"ל דלת"ק חשיב אהל אף דלגבה עשויה, אבל יתכן דלמאי דאמרינן במסקנא אליבא דר"י דמטה נמי לתחתיה עשויה א"כ י"ל דקושטא דלת"ק מטה נמי לתחתיה עשויה, אבל דבר שלגבה עשויה לא חשיב אהל, ואין לומר דלאבע"א הדר ב' דלא משמע כן בתוס' כ"א א' וכמ"ש מהר"ם שם (גם אולי יש לדון דכיון דהשיש מחובר לכותל מחשיב ליה טפי אהל), וצ"ע.

גם משכח"ל שאלה למעשה אם מותר לישן תחת שולחן.

[ואולי יש לדון דגם בזה שייך סברא דעשוי להגן על מנעלים כו', די"ל כמ"ש"כ הרש"ש דבס"ד הוי ס"ל דבמטה איכא כונה הפכית אבל למסקנא כל שאין כונה הפכית חשיב שעשוי גם לתחתיו] וצ"ע.

תשובה מהגאון שליט"א

ע"ד מה שדנת אם אפשר לאכול ולישן תחת השולחן בסוכה [אף שלא עיינתי בכ"ד], בפשוטו נראה דשולחן לגבו עשוי ואמנם אין זה טעם שלא יהי' הפסק בין הסכך לאדם, דגם מטה לגבה עשויה, כדמשמע בסוכה כ"א ב' דמסקינן דדוקא בשוורים אמרינן דעשויים להאהיל כדאמר התם דעשויים להגין על בני מעים שלהן, ואפ"ה חשיבא מטה הפסק דהרי קיי"ל דהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו, דאתי אהל עראי ומבטל אהל קבע ולדידן גם סוכה דירת עראי ומבטל עראי לעראי, והנה מטה אף דחשיב כקבוע מ"מ אין דינה כקינופות דפסול אף בפחות מעשרה טפחים כדאמר שם י' ב' י"א א', והטעם כתבו הר"ן והריטב"א רפ"ב דסוכה משום דמטה לגבה עשוי' ואינה עשויה לישן תחתיה לכך לא חשיבא אהל להפסיק רק כשגבוהה עשרה והובאו דבריהם במ"ב סי' תרכ"ז סק"ח וכבשעה"צ שם, וא"כ ה"ה שולחן דלגבו עשוי, ויתכן שהוא פחות קבוע ממטה, וא"כ עכ"פ בפחות מעשרה (כסתם שולחנות) אפשר לאכול ולישון תחתיו, (ולפעמים נ"מ למעשה כשהסוכה דחוקה או קטנה וישנם בני חינוך שיוכלו לאכול או לישון בטוב תחת השולחן).

וע"ד מה שדנת עוד לענין שולחנות של שיש (כעין שיש במטבח שהם קבועים בקיר ומחוברים לקרקע) אם אפשר לאכול ולישן תחתיהם, הנה אף אם נימא דהם ג"כ לגבן עשויים לא עדיפי ממטה ואם יש שם עשרה נראה דאין ישנים תחתיהם, ואף בפחות מעשרה אפשר דדינם כקינופות וגריעי מיני' שהרי הם קביעי בחוזק ממש ואינם בני טלטול (ואפשר דממעטי גם את החדר משיעור ד' אמות וכעין שדן בחזו"א או"ח סי' ק"י ס"ק כ"ח ד"ה עוד, לענין בית חרושת שמכונותיה וספסליה מחוברים לקרקע ע"ש), וצ"ב.

קיצור הלכה

מחדושי מורנו הגאון רבי יהודה בריאר שליט"א

בשיעור הסוכה

ממעט היינו דגובה ד' טפחים מהסכך ומה שאמרי' דמן המצד הוא ממעט א"כ זה רק בו' טפחים התחתונים אז פוסל אבל בד' טפחים העליונים לא ממעט נוי.

והנה במג"א כ' וז"ל דאפי' הסוכה גדולה ובמקום א' יש קרן א' משוך לפניו שאין בו ד' על ד' אסור לישב שם כיון שהמקום צר לו לשבת שם וכ"מ בגמ' דף ג' ע"ש בקיטוניות, ולכאורה משמע דמדין ד' ע"ז מכשיר אותה המג"א רק פסולה לישב מצד דאינה מחזקת ראשו ונפ"מ לגבי בית דבעי' שיעורא בד"א על ד"א ובמקום א' נכנס הבית לבפנים ואין בו ד' על ד' אמות רק הבית שלא נכנס לפניו הוא ב' אמות על ד' אמות דגם החלק הקטן נחשב ד"א על ד"א דכל הבית נחשב דיש בו ד"א ואם הפתח הוא בצד החלק הקטן דנמשך לפניו הוא חייב במזוזה מדאורייתא דחשיב יש בו ד' ע"ד ונוי מן הצד אינו פוסל בבית ורק בגובה הוא פסול מצד דאינה מחזקת ראשו ורובו אבל בבית אין חסרון בזה משום נוי מן הצד אינו פוסל ולכאורה ק' הא זה קטנה שנפרצה לגדולה ויש רק לחי א' מצד א' דבחלק דמדאורייתא הא סגי דלחי א' דהוא חשיב מחיצה והוא חשיב לחלק דמאי דבעי' שניים לסיים זה מדרבנן דהצריכו בחצי שני לחיים אבל מדאורייתא גם לחי מחלק ובבית ג"כ נימא הכי דלחי יחלק את זה ולא יחשב כיש בו ד' אמות על ד' אמות בחלק שנכנס לפניו כיון דיש לחי א' דמחלק.

ואולי בקטנה שנפרצה לגדולה ויש שם רק לחי א' דמדאורייתא אמרי' דהמחיצות הן מסתובבות ול"ה כלל לחי וזה מדאורייתא דזה חשיב כרשות א' והלחי ל"ח מחיצה אלא חשיב כסיבוב המחיצה ומש"כ המג"א וכן מבואר בגמ' דף ג' ע"ש בקיטוניות דהגמ' שם איירי בעיקר בסוכה דהוי טפי מז' ע"ז טפחים ורק הקיטוניות היו רחבים רק ד' וארוכים מאד והגמ' דהקיטוניות פסולים שאת אעפ"י דעיקר הסוכה הוי יותר מז' ע"ז בכ"ז הקיטוניות שהיו רחבים ד' הוי דהוא פסול שנראים כלול של

סוכה דף י' ב' איתמר נויי סוכה אין ממעטין בסוכה, ופירש"י ד"ה אין ממעטין, קרמין הפרוסין למעלה לנוי אין ממעטין בגבוהה מעשרים להכשירה דלאו מין סככה ניהו דאי סכך הוי, הוה מיפסלה, משום מקבל טומאה ולא לפוסלה משום פחותה מי', אמר רב אשי ומן הצד ממעטין ופירש"י בד"ה ומן הצד ממעטין לבד משיעור ד' טפחים דהא אינה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו דבעי' שתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו.

וקשה דהא לעיל בד"ה אין ממעטין כ' רש"י דאם תלה נוי בתוך עשרה שאינו פוסל את הסוכה ואמאי הא בעי' ד' ע"ז בגובה י' ואם כן חסר כאן במחזקת ראשו ורובו ושלחנו בגובה עשרה ושיפסול משום דהוי מן הצד בגובה י' דכשתולה בתוך עשרה אז חסר כאן במחזקת ראשו בתוך עשרה, ואין לומר כגון דהסוכה היתה ארבעה עשר טפחים בגובה עשרה טפחים והוא תלה הנוי רק בז' טפחים של הסוכה בתוך עשרה ובז' האחרים הוא לא תלה בתוך עשרה השני נוי אז א"כ הסוכה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו ד' על ד' טפחים בגובה י' ואח"כ הוא דתלה נוי בז' הנותרים בתוך גובה י' וקמ"ל דזה לא פוסל את הסוכה, דאם הי' פוסל את הסוכה משום פחות מי' לא היתה מתכשרת ע"י פסל היוצא מן הסוכה דיש כאן סוכה כשירה משום דפסל לא מהני לפסול פחות מי' משום דאינה מחזקת ראשו דזה סגי דיש כאן סוכה דמחזקת ראשו ולא צריכים דיהא כל חלק מן הסוכה מחזיק ראשו אלא סגי דיש חלק דמחזיק ראשו אלא צריכים לבוא לדין פסל, אלא כיון דהסוכה מחזקת ראשו סגי בכך או דבעי' לדין פסל ודין פסל מהני איפה דהסוכה היא ד' על ד' טפחים רק יש חסרון דאינה מחזקת.

ועוד דיתכן דחסרון דאינה מחזקת זה חסרון בקיום מצוות סוכה ולכן פסל מהני, אבל אי הוי למטה מי' לא מהני לזה פסל. אך זה ליתא חדא דרש"י לא פירש הכי אלא פירש דתלו את הנוי בכל גובה של הסוכה, ועוד דהמג"א ס"ל דבעי' מחזקת ראשו בכל שטח הסוכה אלא ע"כ דמה שאמרי' דבגובה אינו

תרנגולין וצ"ע הא הכא לא פסולה מצד אינה מחזקת ראשו דהא יש בה ז' שלא מצד נראים כלול של תרנגולין וס"ל המג"א דלהוריד הפסול של נראים כלול של תרנגולין א"י כן גם את הפסול של אינה מחזקת ראשו א"י דאין כאן חסרון בשיעור אלא חסרון דנראית כלול של תרנגולין.

אך צ"ע הא אפשר לאוקמי דה"י לה שתי לחיים וזה הוי המחיצה ולכן זה לא מהני והחזו"א או"ח בס"י קמ"ד סק"ו כ' שהגדולה מוגדרת מן הקטנה באמ"ר וצ"ע דאמאי לא סגי בשני לחיים, והחזו"א הק' על המג"א דלא גרע מפסול היוצא וי"ל דכל היוצא ל"ח על מקום שאינו מחזיק ראשו אבל על קיטוניות ק' היועיל פסל היוצא ושמחו על לול של תרנגולין ל"מ ג"כ פסל היוצא, וע"י שם דהחזו"א סוף ד"ה מיהו ובחזו"א שם כ' דלדעת המג"א כיון דהקטנה פסולה אז דפנות הסוכה לא יכולים לעמוד בצד הקטנה ובע"י שיהא לגדולה דפנות, ולכאורה גם לפי דעת החזו"א דפנות הסוכה לא יכולים לעמוד בצד הקטנה כיון דזה כשר רק מצד פסל היוצא ואם זה כשר רק מצד פסל היוצא אז הדפנות צריכים לעמוד בצד הגדולה ולכאורה אפשר לומר דגם לדעת המג"א זה כשר דבאמת הקימור זוית חשיבה ז' ע"ז רק פסול מצד שאינה מחזקת אבל היא חשיבה ז' ע"ז ולכן בבית היא חשיבה תקון זוית, ד' על ד"א ולכן הדפנות יכולות לעמוד בצד הקטנה.

כ' החזו"א וז"ל ומיהו עד ד"א יש להכשיר משום דופן עקומה ולפי מאי דס"ל החזו"א בדעת המג"א אפשר לומר דדופן עקומה אמרי' רק בסכך פסול בסוכה מלמטה יש רק למעלה סכך פסול ע"ז אמרי' דופן עקומה אבל לכאורה הא דאינה מחזקת רובו על מקום כזה לא אמרי' דופן עקומה דכיון דזה לא סוכה לא אמרי' דופן עקומה. ומה"ט יתכן דאם יש בסוכה מקום גבוה ג"ט ורחב ג"ט כגון המעקה של המרפסת דהוא עצמו תל לא יהני אפי' ישים על המעקה מחיצה י' טפחים דהמחיצה צריכה להיות למטה בקרקע ולא בקרקע זה ל"ה מחיצה על המעקה ואפי' דופן עקומה ג"כ לא יועיל דלישוויי' דופן לא אמרי' דופן עקומה.

ומו"ר הגאון ר' גדלי' נדל זצלה"ה אמר דכיון דהמקום פוסל לכו"ע לסוכה דליכא ב"י ז"ט אי אפשר לומר דופן עקומה, דדופן עקומה אמרי' היכא דהמקום הוי סוכה רק מסוכך בסכך

הפסול אבל כאן במקום לא הוי סוכה דהוא פחות מז' טפחים לכן אין אומר על המקום דופן עקומה. ורק דקשה מהגמ' בסוכה דאמרי' בסוכה ד' א' היתה פחותה מ' טפחים וחזק בה כדי להשלימה לעשרה אם יש משפת חזק ולכותל ג' טפחים פסולה ואמרי' בגמ' דלא אמרי' בכה"ג דופן עקומה ויהי' כשר עד ד' אמות משום דלישוויי דופן לא אמרי' דופן עקומה, ולפי זה קשה דהגמ' צריכה להגיד שכיון שהמקום לא ראוי לסוכה לכן לא אמרי' דופן עקומה אך נראה דמשכחת לה דחזק רק שני טפחים דאיכא לבוד מטעם זה הכל נקרא סוכה גם המקום שחוץ לחזק רק לא אמרי' הרי דופן עקומה מצד דלישוויי דופן לא אמרי' אבל סוכה זה נקרא כיון שהוא לבוד שחזק.

כ' המג"א בס"י תרל"ד וז"ל ומ"ש הב"ח מ"ש ממזוזה דאע"ג דאריך וקטן היד כמ"ש ביו"ד סי' רצ"ג סעיף י"ג לקמ' דהכי דע"י שישב בה רק ראשו ורובו ושלחנו כמשל ולהכי בע"י מרובע וצ"ע אי גם במזוזה דבע"י ד"א על ד"א בע"י ז' על ז' מרובע דמאי דהא בדירת עראי כ"ש דבע"י בדירת קבע או דילמא דמאי דבע"י שתהא מחזקת ראשו זה פרטים במצות ישיבת סוכה מל"ד זה בדירת עראי וא"כ בבית בע"י ד"א על ד"א ול"ד שתהא מחזקת ראשו והק' החזו"א וכן סוכה קטנה שאויר פחות מג"ט משלימה ואין ישנן תחת האויר וי"ל דשם זה סוכה שהוא יכול לישב בה דיש בה ד' טפחים על ז' טפחים רק מצות סוכה שהאויר לא מקיים משא"כ בגוונא דהמג"א הוא לא יכל לקיים מצוה וזה פחות מז'.

ועל דברי השו"ע דפסק דסוכה עגולה כשרה וכ' במג"א וז"ל ובעיקר דסוכה עגולה צריך שיהא בהיקפה כ"ט טפחים וק' חומשים והיינו משום דז' טפחים הוי האלכסון של ז' טפחים בעוד שני חומשים וכ' הר"י דהיינו י"ס נכי חומשא ועכשיו ההיקף הוא פי שלש והיינו כ"ט ור' חומשים וצ"ע נהי דקיי"ל דהוא דכן הוא המדה של ז' טפחים על ז' טפחים דיעשה פי שלש את ההיקף אע"פ שמדויק הוא שלש פסוק ארבע עשרה מ"מ כך הוא דז' על ז' טפחים מיקרי דעבדינן פי שלש אבל בסוכה יש עוד דין דתהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו ובכ"ט טפחים ור' חומשים היא אינה מחזקת רובו ושלחנו ז' טפחים על ז' טפחים מיקרי שיש אבל הוא דע"י דבפעל תהא מחזקת ראשו ורובו ושלחנו ובכ"ט טפחים ור' חומשין היא אינה מחזקת ראשו ורובו ושלחנו וצ"ע.

דברי חכמים - בהלכות סוכה

הליקוט נכתב בקיצור לעיונא ולברורי וח"ו לא בא לקבוע הלכה גם במקום שנכתב בלשון הלכה פסוקה

- אפשר לקשור את המעמיד של הסוכה בתחתיתו (תוך ג"ט לקרקע, הגר"ש) לעמוד ברזל דג"ז בכלל מעשה קרקע כיון שזה סמוך לקרקע. (*ב)
- סכך שהרוח הרימה אותו וחזר ונח ע"ג הסוכה [כדמצוי במחצלות] הרי"ז מעשה קוף וצריך לחזור ולהניחו לשם צל, וכן יל"ד שהוא פסול כ"ז שלא יקשרנו דהא אינו עומד ברוח מצוי. (*ב)
- אפשר לשים דלי של ברזל עם אבנים להחזיק את המעמיד. (*ט)
- הי' המעמיד מדבר המקבל טומאה ואחר שסיכך החליף את המעמיד לאינו מקבל טומאה, מסתברא דחשיב תעשה ולא מן העשוי, ולא דמי לחבילה כיון דלהתיר את החבילה חשיב מעשה משא"כ במעמיד. (י)
- נוי סוכה הסמוך בתוך ד"ט לסכך ויוצא חוץ לד"ט אמר הגר"מ זצ"ל דנראה שזה נידון כסכך פסול כיון שיוצא חוץ לד"ט.
- אשה היושבת חוץ לסוכה לא תענה אמן על ברכת לישב כשיוצאת ידי חובת קידוש או המוציא דהוי הפסק. (ח*)
- מי שנרדם חוץ לסוכה מעירים אותו שילך לסוכה. (*ב)
- ירדו גשמים ויצא מסוכתו ומיד פסקו וחזרו לסוכתו אם צריך לברך כיון שיצא והי' פטור מהסוכה רגע אחד, לא דמי לחולץ תפילין ליכנס לביה"כ ולא יחזור לברך על סוכה. (*ט)
- הולכי דרכים ישנים חוץ לסוכה ושרי לישון באוטו וא"צ לעוד היתרים. (ב) ומ"מ לא יקבע עצמו בכוונה לישון בדרך כגון לכוון השעת נסיעה בלילה כדי שישן. (*ב)
- מותר לטאטות סוכה העשוי בחצר אם היא מרוצפת. (8ט)
- כל מצות עשה שהזמן גרמא יש להסתפק אם יש בה בל תוסיף לנשים שפטורות מדינא מהמצוה, ועי' בשאג"א ריש סי' ק"ה בזה, ונפ"מ לענין ישיבת נשים בסוכה בשמחת תורה אם לא פיחתו הסכך או שאר היכר, (ואמרו להניח ניילון ע"ג הסכך להתיר ישיבתן שם). (*ב)
- עמוד גבוה ג' בסוכה ואין בו רוחב שבעה על שבעה פסול אותו המקום מסוכה ולא מהני לזה דין פסל כיון שאין על גבו שיעור סוכה, לא מיבעיא לדעת המ"א שפוסל קרן שאין בו ז' על ז' אלא אף לדעת החולקים עליו דגם קרן שאין בו רוחב ז' מתכשר מדין פסל הני מילי קרן שהוא שוה בקרקעו למקום הסוכה אבל עמוד גבוה ג' או בור עמוק ג' כיון שאינו שוה למקום הסוכה אינו נטפל לשטח הסוכה ולכו"ע צריך שיהא שם ז' על ז'. (*ט)
- איצטבא גבוהה ג' ורחבה ד' אם הסוכה כשרה יכולה להתכשר מדין פסל. (ב) בנה איצטבא בסוכה למעטה מכ' דמכשירין נמי חוץ לאיצטבא מדין פסל, מיירי באיצטבא שאינה גבוהה ג' ואם גבוהה ג' צריך שיהא בשטח שלהלן מן האיצטבא הכשר סוכה ז' על ז'. (*ט)
- סיכך ברה"ר בני רה"ר מקפידין על הסכך והדפנות שמפריע את בני רה"ר, אבל אחת היא להם אם הוא יושב בה או לא, וכל זמן שהסוכה עומדת דין הוא שכל אחד ואחד נכנס לה כמו שכולן משמשי' ברה"ר ואין כאן גזל שימוש. (א)
- אם גזל את השימוש של חברו בסוכה, נראה דהוא באמת בכלל סוכה גזולה. (א)
- סתירת הסוכה [בחוה"מ] אף אם נימא דמצותה מעכבת לסותרה, מותר לסותרה משום שימור מסתירת הגנבים. (א)

מקורי הדברים (באחריות המלקט)

תנו כבוד

בתקופה זו שישראל קדושים מהדרים במצוות ומחזרים בשמחה
אחר ד' מינים מהודרים וסוכות כשרות ונאות, ואף מוזלים מכיסם
הון רב עבור המצוות, מן הראוי לתת לב ולתת כבוד לתורה
ולנותן המצוות, שיהיו בשלימות.

ולכן יש להיזהר מכל מכשול בקניית המצוות, ומצוי
מאוד נרתיקי לולבים שמודפס עליהם פסוקים באופן המצריך
גניזה, ומי שיש בידו כאלו נרתיקים יזכור לגנוזם לאחר שבלו ולא
לשורפם ח"ו בשריפת חמץ או לזורקם לאשפה. יש בשוק
נרתיקים מהודרים ויפים ללא גניזה, ויש הידור מצוה כשהיא
נעשית בשלימות.

כמו"כ יש לשים לב באריזות של הדסים וערבות שלא מודפס
עליהם פסקי הלכות הקשורים בהידורם או פסוקים וכיו"ב. וקשה
לשומרם ולגנוזם אחר שבד"כ מושלכים מיד לאשפה.

בפרסמות, ואריזות של קישוטי סוכה מצוי הרבה דברים
הטעונים גניזה ויש ליזהר בזה מאוד.

ולזהיר ולנזהר

שכרו הרבה מאוד

ומצוותו שלימה

נא לגנוז מודעה
זו לאחר החג